

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 19.12.2017 № 26-5

ЗВІТ

про результати аудиту ефективності управління Міністерством енергетики та вугільної промисловості України об'єктами державної власності у сфері транзиту, експорту та імпорту енергоносіїв

Київ 2017

ЗМІСТ

ПРЕАМБУЛА	3
ВСТУП	4
1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ТРАНЗИТУ, ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ ЕНЕРГОНОСІЇВ	5
2. ЗДІЙСНЕННЯ МІНІСТЕРСТВОМ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ ФУНКЦІЙ УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ УПРАВЛІННЯ	9
3. ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ «УКРІНТЕРЕНЕРГО»	13
<i>3.1. Організаційні питання діяльності підприємства</i>	13
<i>3.2. Стан збереження та використання державного майна</i>	16
<i>3.3. Затвердження інвестиційних програм підприємства</i>	18
<i>3.4. Претензійно-позовна робота підприємства</i>	19
4. СТАН ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ «УКРІНТЕРЕНЕРГО»	20
<i>4.1. Аналіз виконання фінансового плану підприємства</i>	20
<i>4.2. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства</i>	23
<i>4.3. Діяльність підприємства з постачання електроенергії на тимчасово окуповану територію Автономної Республіки Крим та м. Севастополя</i>	33
<i>4.4. Участь у спільних підприємствах</i>	35
ВИСНОВКИ	37
ПРОПОЗИЦІЇ	41
Додатки	42

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення аудиту: Закон України «Про Рахункову палату» (статті 4, 7 і 10), План роботи Рахункової палати на II півріччя 2017 року.

Мета аудиту: встановлення фактичного стану справ щодо управління Міністерством енергетики та вугільної промисловості України (далі – Міненерговугілля) об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету у сфері транзиту, експорту та імпорту енергоносіїв; його оцінка з точки зору законності та ефективності виконання Міненерговугіллям визначених обов'язків відповідно до законодавства України.

Перевірка та аналіз фактичного стану справ щодо використання державними підприємствами, які належать до сфери управління Міненерговугілля і задіяні у транзиті, експорті та імпорті енергоносіїв, матеріальних та інших активів, що мають фінансові наслідки для державного бюджету, та розпорядження ними. Формування фінансових ресурсів для наповнення державного бюджету, стан сплати цими підприємствами податків, зборів та інших платежів. Аналіз рівня управління фінансово-господарською діяльністю цих підприємств, досягнення визначених цілей і завдань.

Предмет аудиту: діяльність протягом 2015–2016 років та 9 місяців 2017 року Міненерговугілля та державних підприємств, які належать до сфери його управління і задіяні у транзиті, експорті та імпорті енергоносіїв, щодо управління об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету у сфері транзиту, експорту та імпорту енергоносіїв.

Нормативно-правові акти, розпорядчі й інші документи, що регламентують діяльність Міненерговугілля та державних підприємств, які належать до сфери його управління, з питань управління об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету у сфері транзиту, експорту та імпорту енергоносіїв.

Фінансова, статистична, бухгалтерська звітність, первинні та інші документи і дані, що стосуються діяльності державних підприємств, які належать до сфери управління Міненерговугілля, в частині транзиту, експорту та імпорту енергоносіїв.

Об'єкти аудиту: Міненерговугілля; Державне підприємство зовнішньоекономічної діяльності «Укрінтеренерго» (далі – ДПЗД «Укрінтеренерго», Підприємство).

Надіслано запити Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), Державному підприємству «Енергоринок» (далі – ДП «Енергоринок»),

Державному підприємству «Національна енергетична компанія «Укренерго» (далі – ДП «НЕК «Укренерго»).

Критерії, які використовувалися під час аудиту:

- щодо результативності: повнота і своєчасність виконання Міненерговугіллям покладених на нього повноважень з управління об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету у сфері транзиту, експорту та імпорту енергоносіїв;
- щодо оцінки ефективності: стан фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, задіяних у транзиті, експорті та імпорті енергоносіїв; стан використання та збереження ними державного майна; досягнення економічних показників, визначених фінансовими планами і програмними документами; повнота сплати податків, зборів, інших платежів;
- щодо законності: відповідність управлінських рішень об'єктів аудиту положенням чинного законодавства.

Початкові обмеження щодо проведення аудиту:

часові: аудит проводиться за 2015–2016 роки та 9 місяців 2017 року, окремі нормативно-правові та програмні аспекти фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, задіяних у транзиті, експорті та імпорті енергоносіїв (електроенергії), проаналізовано також за попередні роки.

Методи збирання даних: аналіз нормативно-правових, програмних, розпорядчих актів, пов'язаних з предметом аудиту; аналіз установчих, планових і звітних документів Міненерговугілля і державних підприємств, що належать до сфери його управління; аналіз фінансових планів і звітів про їх виконання, первинних документів, які є підставою для здійснення операцій з матеріальними та іншими активами; перевірка фактичної наявності та стану активів, огляд об'єктів; опрацювання матеріалів засобів масової інформації та спеціальних видань; опитування посадових осіб об'єктів аудиту.

За результатами аудиту підписано два акти. Аудит із зазначеного питання проводиться вперше.

ВСТУП

Енергетичний комплекс України характеризується профіцитом виробничих (генеруючих) потужностей, що з урахуванням пропускну здатності електричних мереж створює потенційні можливості для експорту близько 10 млрд кВт·год на рік української електроенергії. Головний напрямок експорту електроенергії – суміжні з Україною країни Центральної Європи (Угорщина, Словаччина, Румунія, Польща, Молдова). Також можливі поставки

електроенергії до Білорусі та Російської Федерації. В окремі роки експорт української електроенергії досягав 9–10 млрд кВт·год на рік.

ДПЗД «Укрінтеренерго», як державне підприємство сфери управління Міненерговугілля, довгий час було єдиним експортером української електроенергії. З 2010 року Україна перейшла на нову модель організації експортних поставок електроенергії, що позбавило це підприємство монопольного права її експорту. На сьогодні експорт електроенергії, купленої на оптовому ринку електроенергії (далі – ОРЕ), мають право здійснювати всі учасники ОРЕ, які на відповідних аукціонах отримали доступ до пропускнуої спроможності міждержавних електричних мереж України.

Експорт електроенергії має для України велике економічне та політичне значення. Він сприяє поступовій інтеграції енергетичної системи України до Європейської мережі системних операторів із передачі електроенергії (ENTSO-E), надає можливість підвищити енергетичну безпеку країни, забезпечує значні валютні й податкові надходження до державного бюджету тощо. Отже, питання проведення аудиту актуальне.

1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ТРАНЗИТУ, ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ ЕНЕРГОНОСІЇВ

У періоді, що підлягав перевірці, правові, економічні та організаційні засади діяльності в електроенергетиці визначав Закон України від 16.10.97 № 575 «Про електроенергетику» (далі – Закон № 575). Тлумачення основних понять, які використані в цьому Законі та Звіті, наведено в додатку 1 (глосарій).

Законом № 575 визначено, що державне управління в електроенергетиці здійснюють центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в електроенергетичному комплексі, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі (стаття 8).

Державне регулювання діяльності в електроенергетиці провадиться шляхом формування тарифної політики відповідно до законодавства, надання ліцензій на здійснення окремих видів діяльності в електроенергетиці, здійснення контролю за діяльністю суб'єктів електроенергетики та інших учасників ринку електричної енергії та встановлення відповідальності за порушення умов і правил здійснення ними діяльності в електроенергетиці та на ринку електричної енергії (стаття 11).

Органом державного регулювання діяльності в електроенергетиці є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

Статтю 12 Закону № 575 до завдань НКРЕКП, зокрема, віднесено розроблення та затвердження порядку проведення аукціону щодо доступу до пропускнуої спроможності міждержавних електричних мереж України; видача суб'єктам господарської діяльності ліцензій на здійснення діяльності з виробництва, передачі, розподілу, постачання електроенергії; контроль

за додержанням ліцензіатами умов та правил здійснення ліцензованої діяльності і застосування до них санкцій за їх порушення.

Законом № 575 передбачено, що купівля всієї електричної енергії, виробленої на електростанціях, та весь її оптовий продаж здійснюються на оптовому ринку електричної енергії (ОРЕ) України (стаття 15).

ОРЕ створюється на підставі договору. Сторонами договору є суб'єкти господарської діяльності, пов'язаної з диспетчерським (оперативно-технологічним) управлінням ОЕС України; виробництвом електроенергії на електростанціях; передачею електроенергії; постачанням електроенергії; розподілом електроенергії; оптовим постачанням електроенергії.

Організацію ОРЕ та забезпечення його функціонування покладено на ДП «Енергоринок»¹. Це **державне підприємство підпорядковане Кабінету Міністрів України**. Предметом його діяльності, відповідно до статуту², зокрема, є купівля електроенергії у виробників; купівля в учасників ОРЕ електроенергії, отриманої ними за угодами на її імпорт; оптове постачання електроенергії; укладення угод про передачу електроенергії із суб'єктом підприємницької діяльності; виконання функцій розпорядника системи розрахунків і коштів ОРЕ.

У березні 2009 року Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про електроенергетику» щодо врегулювання питань експорту електроенергії»³ Закон № 575 доповнений статтею 30, якою було **визначено особливості здійснення експорту електроенергії**. Встановлено, що доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж з метою здійснення операцій з експорту та/або імпорту електроенергії мають енергопостачальники, які є членами ОРЕ, мають відповідну ліцензію на здійснення діяльності з постачання електроенергії та не мають простроченої заборгованості за електроенергію, закуплену на ОРЕ.

Для здійснення експорту електроенергії енергопостачальники закупають необхідний їй обсяг на ОРЕ за оптовою ринковою ціною.

Розподілення вільної пропускної спроможності міждержавних електричних мереж проводиться підприємством, яке здійснює централізоване диспетчерське управління ОРЕ і передачу електроенергії магістральними та міждержавними електричними мережами, за процедурою електронного аукціону, крім випадків, встановлених законом (стаття 30).

Доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж енергопостачальники також отримують за результатами аукціону⁴. Порядок проведення електронних аукціонів з розподілення пропускної спроможності міждержавних електричних мереж затверджується НКРЕКП.

У 2015–2016 роках і протягом 9 місяців 2017 року процедура організації та проведення електронних аукціонів НКРЕКП була врегульована відповідними

¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 05.05.2000 № 755.

² Постанова Кабінету Міністрів України від 05.06.2000 № 922.

³ Закон України від 19.03.2009 № 1164-VI.

⁴ Аукціони (річні, місячні і добові) проводить ДП «НЕК «Укренерго».

порядками, останній з яких затверджено у березні 2017 року⁵. Порядками встановлювалося, що **організатором електронних аукціонів** є системний оператор та підприємство, яке здійснює централізоване диспетчерське управління ОЕС України (ДП «НЕК «Укренерго»). За результатами електронного аукціону його організатор укладає з переможцем договір про доступ до пропускнуї спроможності міждержавних електричних мереж України.

До 11.06.2017⁶ Законом України «Про засади функціонування ринку електричної енергії України»⁷ було передбачено, що ДП «НЕК «Укренерго» щороку, відповідно до порядку, затвердженого Міненерговугіллям, готує план розвитку ОЕС України на наступні десять років і погоджує його з Міненерговугіллям, НКРЕКП і Держенергоефективності. План розвитку ОЕС України на наступні 10 років затверджується Урядом.

На виконання цього Закону ДП «НЕК «Укренерго» розроблялися проекти планів розвитку Об'єднаної енергосистеми України на 2014–2025, 2015–2026 і 2016–2026 роки. Проте жоден з них із заінтересованими органами влади остаточно не погоджувався, відповідно, на затвердження Уряду плани не подавалися.

З 11.06.2017 набрав чинності Закон України від 13.04.2017 № 2019 «Про ринок електричної енергії» (далі – Закон № 2019), який суттєво змінив правові, економічні та організаційні засади функціонування ринку електроенергії, що раніше визначалися законами «Про електроенергетику» та «Про засади функціонування ринку електричної енергії», і структуру чинного законодавства, яким регламентується функціонування ринку електроенергії.

Зокрема, Закон № 2019 передбачає організацію ринку електроенергії згідно з такими складовими: 1) двосторонні договори; 2) ринок «на добу наперед»; 3) внутрішньодобовий ринок; 4) балансуєчий ринок; 5) ринок допоміжних послуг; 6) роздрібний ринок.

При цьому передбачено, що основні умови діяльності учасників ринку електроенергії та взаємовідносин між ними регулюються нормативно-правовими актами, які регламентують впровадження цього Закону, зокрема: 1) правилами ринку, які в т. ч. визначають правила функціонування балансуєчого ринку та ринку допоміжних послуг; 2) правилами ринку «на добу наперед» та внутрішньодобового ринку; 3) кодексом системи передачі, кодексом систем розподілу; 4) кодексом комерційного обліку; 5) правилами роздрібногo ринку; 6) іншими нормативно-правовими актами.

⁵ Постанова НКРЕ від 08.11.2012 № 1450; постанова НКРЕ від 12.02.2015 № 176; постанова НКРЕКП від 28.03.2017 № 426.

⁶ Дата набрання чинності Законом України від 13.04.2017 № 2019-VIII «Про ринок електричної енергії», який визнав таким, що втратив чинність, Закон України «Про засади функціонування ринку електричної енергії України».

⁷ Закон України від 24.10.2013 № 663-VII.

Довідково. Правила ринку, кодекс системи передачі та кодекс комерційного обліку розробляються і адмініструються оператором системи передачі⁸ та затверджуються регулятором⁹. Правила ринку «на добу наперед» і внутрішньодобового ринку розробляються і адмініструються оператором ринку та затверджуються регулятором. Кодекс систем розподілу та правила роздрібного ринку затверджуються регулятором (стаття 2). Також Законом передбачено: щороку до 1 травня оператор системи передачі розробляє та подає на затвердження регулятору план розвитку системи передачі на наступні 10 років (стаття 37).

На час проведення аудиту передбачені Законом № 2019 підзаконні акти, необхідні для запровадження нової моделі ринку, ще розроблялися¹⁰.

Згідно з розділом XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 2019, цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування. Проте в окремих положеннях набрання чинності відкладено на 6, 12, 18, 36 місяців з дня його опублікування та до 1 липня 2019 року тощо.

Статті 15 і 15¹ Закону № 575 втрачають чинність з дати початку дії нового ринку електричної енергії – з 1 липня 2019 року.

Правові основи управління об'єктами державної власності визначає Закон України від 21.09.2006 «Про управління об'єктами державної власності» (далі – Закон № 185). Згідно із статтею 1 Закону № 185, управління об'єктами державної власності – це здійснення Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами, іншими суб'єктами, визначеними цим Законом, повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпоряджанням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб.

Об'єктами управління державної власності є, зокрема, майно, яке передане державним комерційним підприємствам, установам та організаціям, державним господарським об'єднанням тощо (стаття 3 Закону № 185).

Суб'єктами управління об'єктами державної власності є, зокрема, міністерства, інші органи виконавчої влади та державні колегіальні органи (далі – уповноважені органи управління) (стаття 4 Закону № 185).

До компетенції уповноважених органів управління, згідно із статтею 6 Закону № 185, віднесено, зокрема, прийняття рішення про створення, реорганізацію і ліквідацію підприємств, установ та організацій, заснованих на державній власності, затвердження їх статутів (положень), призначення на посаду та звільнення з посад їх керівників; розроблення та затвердження

⁸ Юридична особа, відповідальна за експлуатацію, диспетчеризацію, забезпечення технічного обслуговування, розвиток системи передачі та міждержавних ліній електропередачі, а також за забезпечення довгострокової спроможності системи передачі щодо задоволення обґрунтованого попиту на передачу електричної енергії.

⁹ НКРЕКП.

¹⁰ Зокрема, законопроект щодо особливостей погашення заборгованості за електричну енергію, що утворилася на ОРЕ; проект рішення Кабінету Міністрів України щодо Порядку надання підтримки виробникам, що здійснюють комбіноване виробництво електричної та теплової енергії на теплоелектроцентралях.

стратегічних планів розвитку державних підприємств, річних фінансових та інвестиційних планів та здійснення контролю за їх виконанням тощо.

У 2015–2016 роках і впродовж 9 місяців 2017 року Міненерговугілля затверджувало переліки державних підприємств, установ, організацій та об'єднань, що належать до сфери його управління, та господарських товариств, щодо яких здійснює управління корпоративними правами держави¹¹. До цих переліків загалом було включено 46 державних підприємств, установ, організацій і об'єднань та господарських товариств, щодо яких Міненерговугілля здійснює управління корпоративними правами держави. Проте господарську діяльність у сфері транзиту, експорту та імпорту електроенергії здійснювало лише ДПЗД «Укрінтеренерго».

Слід зазначити, що ДПЗД «Укрінтеренерго» належить до об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації¹².

2. ЗДІЙСНЕННЯ МІНІСТЕРСТВОМ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ ФУНКЦІЙ УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ УПРАВЛІННЯ

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики в електроенергетичному комплексі є Міненерговугілля.

До 01.04.2017 Міненерговугілля діяло на підставі Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, затвердженого Указом Президента від 06.04.2011 № 382, а потім – Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2017 № 208. Проте з 02.03.2014, згідно зі статтею 3 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», положення про міністерства затверджує Кабінет Міністрів України¹³. Таким чином, з 02.03.2014 положення, затверджене Президентом України, не відповідало вимогам статті 3 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади».

Протягом періоду аналізу Міненерговугілля очолювали Демчишин В. В. (з 02.12.2014 по 14.04.2016); Насалик І. С. (з 14.04.2016 по даний час).

- ***Призначення керівника ДПЗД «Укрінтеренерго»***

Міненерговугіллям не забезпечено призначення керівника Підприємства який би на стабільній основі ним ефективно управляв. Протягом періоду, що перевірявся, **керівництво Підприємством здійснювали виконавчі обов'язків директора.**

Станом на 01.01.2015 посаду директора Підприємства обіймав Зіневич В. О., але наказом Міненерговугілля від 08.12.2014 № 276-к/к він був

¹¹ Накази Міненерговугілля від 30.07.2014 № 536, 15.01.2016 № 16, 18.07.2017 № 472.

¹² Закон України від 07.07.99 № 847-XIV.

¹³ Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI «Про центральні органи виконавчої влади» (зі змінами, внесеними Законом України від 27.02.2014 № 795-VII).

тимчасово відсторонений від виконання обов'язків директора (у зв'язку із розслідуванням кримінальної справи). На час відсторонення Зіневича В. О. обов'язки директора у різні періоди виконували Рибачук В. Л. та Андрієнко В. М.

Наказом Міненерговугілля від 27.04.2015 Зіневича В. О. було звільнено з посади директора Підприємства. З 28.04.2015 по теперішній час тимчасово виконує обов'язки директора Підприємства Андрієнко В. М.¹⁴

Після звільнення Зіневича В. О. Міненерговугіллям, згідно з Порядком проведення конкурсного відбору керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки¹⁵, було оголошено конкурс з призначення директора Підприємства. Відповідна конкурсна комісія Міненерговугілля¹⁶ (голова – Міністр Демчишин В. В.) протягом вересня-грудня 2015 року неодноразово розглядала пропозиції учасників конкурсного відбору на заміщення вакантної посади директора ДПЗД «Укрінтеренерго». Однак обрати переможця не змогла. На засіданні 03.12.2015 комісія ухвалила рішення щодо оголошення переможцями конкурсного відбору Андрієнка В. М. і Ващенко О. М. та рекомендувала Міністру подати ці кандидатури до Комітету з призначення керівників особливо важливих для економіки підприємств для визначення остаточного переможця конкурсного відбору¹⁷ і погодження відібраної кандидатури з Кабінетом Міністрів України.

Остаточного рішення щодо переможця конкурсного відбору та призначення на постійній основі директора ДПЗД «Укрінтеренерго» **Міненерговугіллям прийнято не було.** Обов'язки директора Підприємства весь час на тимчасовій основі виконує Андрієнко В. М. Контракт з ним не укладався, отже, відповідальність за результати діяльності не встановлена.

Фактично **Міненерговугіллям не забезпечено виконання визначених** статтею 6 Закону № 185 **повноважень** щодо призначення керівника Підприємства¹⁸. Відсутність контракту з керівником Підприємства ослаблює контроль Міністерства за його діяльністю.

- ***Погодження Міненерговугіллям облікової політики***

Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначає Закон України від 16.07.99 № 996 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Законом передбачено, що підприємство самостійно визначає за погодженням з власником або уповноваженим ним органом, відповідно до установчих документів, облікову політику підприємства (частина п'ята статті 8).

¹⁴ Наказ Міненерговугілля від 27.04.2015 № 60-к/к з.

¹⁵ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 03.09.2008 № 777.

¹⁶ Положення про комісію та її склад затверджене наказами Міненерговугілля від 10.08.2015 № 517 і від 03.11.2015 № 697.

¹⁷ Положення про Комітет з призначення керівників особливо важливих для економіки підприємств затверджене наказом Мінекономрозвитку від 23.02.2015 № 157.

¹⁸ Наглядова рада на ДПЗД «Укрінтеренерго» створена не була.

Згідно з нормами затвердженого Мінфіном положення¹⁹, облікова політика підприємств державного сектору визначається у розпорядчому документі, який приймається підприємством і погоджується органом, до сфери управління якого воно належить, або уповноваженим органом.

З 01.01.2015 на ДПЗД «Укрінтеренерго» була запроваджена облікова політика, затверджена наказом Підприємства від 26.12.2014 № 185. Її погодження Міненерговугіллям відбулося через 3,5 місяці після затвердження (лист від 09.04.2015 № 03/10-1711). У вересні 2015 року до облікової політики внесено зміни²⁰, але на погодження Міненерговугіллям вони не подавалися.

Наприкінці лютого 2017 року затверджено нову облікову політику Підприємства²¹, яку надіслано на погодження до Міненерговугілля лише через 41 к. д. після затвердження²². Міненерговугілля погодило цю облікову політику майже через два місяці після її надання Підприємством²³. При цьому до облікової політики Міненерговугілля надало ряд зауважень і пропозицій, які Підприємство не врахувало, зміни до наказу Підприємства не вносилися.

Таким чином, Підприємством порушувалися норми частини п'ятої статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо погодження з уповноваженим органом управління облікової політики.

- ***Фінансовий і стратегічний плани розвитку ДПЗД «Укрінтеренерго»***

- Фінансовий план (далі – фінплан) є основним плановим документом держпідприємства. Фінплани підприємства електроенергетики, ліцензована діяльність яких регулюється шляхом затвердження НКРЕКП, складають з урахуванням затвердженої НКРЕКП структури тарифів на електричну та теплову енергію. Фінплани цих підприємств, у т. ч. і ДПЗД «Укрінтеренерго», підлягають затвердженню до 31 грудня року, що передує плановому.

Аудитом встановлено, що Міненерговугілля не забезпечило своєчасності затвердження фінпланів ДПЗД «Укрінтеренерго» **на 2015 і 2017 роки**. Вони були затверджені з порушенням термінів на **58²⁴ і 75²⁵ днів відповідно**. Тобто процес погодження та доопрацювання фінплану на 2015 рік тривав майже два місяці після встановлених термінів, на 2017 рік – майже три місяці. **Затримка із затвердженням фінпланів створювала передумови до порушення законодавства.**

¹⁹ Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій підприємств державного, комунального секторів економіки і господарських організацій, які володіють та/або користуються об'єктами державної, комунальної власності (пункт 1 розділу II), затверджене наказом Мінфіну від 19.12.2006 № 1213.

²⁰ Наказ ДПЗД «Укрінтеренерго» від 10.09.2015 № 134.

²¹ Наказ ДПЗД «Укрінтеренерго» від 28.02.2017 № 25.

²² Лист ДПЗД «Укрінтеренерго» від 12.04.2017 № 44/05-451.

²³ Лист Міненерговугілля від 08.06.2017 № 05/10-5236.

²⁴ На 2015 рік затверджено 27.02.2015 (Міністр Демчишин В. В.).

²⁵ На 2017 рік затверджено 16.03.2017 (перший заступник Міністра Карп Г. В.).

➤ Одним із завдань Міненерговугілля, відповідно до Закону № 185, є розроблення²⁶ та затвердження стратегічних планів розвитку державних підприємств (стаття 6).

Мета стратегічного планування – підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, оптимізація використання ресурсів та їх концентрація на найбільш перспективних і значущих напрямках його розвитку²⁷. ДПЗД «Укрінтеренерго» розробляло та протягом 2014 року неодноразово надавало на затвердження проект стратегічного плану розвитку на 2015–2019 роки²⁸. Проте проект плану Міненерговугіллям затверджено не було.

Як наслідок, Підприємство здійснювало свою діяльність за відсутності стратегічного плану розвитку. У 2017 році Підприємством розроблено, а Міненерговугіллям затверджено (11.09.2017) стратегічний план розвитку ДПЗД «Укрінтеренерго» на 2018–2022 роки.

Отже, Міненерговугілля не забезпечило в повному обсязі виконання вимог законодавства щодо затвердження стратегічного плану розвитку держпідприємства, внаслідок чого створювалися штучні передумови для зниження ефективності фінансово-господарської діяльності ДПЗД «Укрінтеренерго».

- ***Моніторинг фінансової діяльності ДПЗД «Укрінтеренерго»***

Міненерговугілля, згідно з Порядком здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності²⁹, а також відповідними методичними рекомендаціями Мінекономрозвитку³⁰, щороку аналізувало і оцінювало ефективність роботи ДПЗД «Укрінтеренерго». Після цього відповідні інформаційно-аналітичні матеріали подавалися Мінекономрозвитку.

За результатами такого аналізу **фінансово-господарська діяльність Підприємства за 2015 і 2016 роки оцінена Міненерговугіллям як задовільна**. Щорічний аналіз діяльності ДПЗД «Укрінтеренерго» за 2017 рік буде проведений Міненерговугіллям у 2018 році.

- ***Здійснення Міненерговугіллям функцій внутрішнього контролю***

Для забезпечення внутрішнього контролю за діяльністю підприємств у структурі Міненерговугілля утворено окремий підрозділ внутрішнього аудиту

²⁶ Норма діяла до 25.06.2016 (до набрання чинності Законом України від 02.06.2016 № 1405-VIII).

²⁷ Методичні рекомендації з питань методологічного забезпечення складання середньо- та довгострокових стратегічних планів розвитку державних підприємств, державних акціонерних товариств та господарських структур, затвержені наказом Мінекономрозвитку від 14.08.2013 № 971.

²⁸ Лист від 16.05.2014 № 44/07-875, лист від 13.10.2014 № 44/08.07-1994.

²⁹ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19.06.2007 № 832.

³⁰ Наказ Мінекономрозвитку від 15.03.2013 № 253.

(на час аудиту це був департамент внутрішнього аудиту, який очолював Дубенко Н. В.).

У 2015–2016 роках і на 2017 рік для підрозділу внутрішнього аудиту Міністром затверджувалися плани робіт, які погоджувалися керівництвом Державної аудиторської служби (Держфінінспекції).

Плани робіт не передбачали аудитів ДПЗД «Укрінтеренерго». Проте у 2015 році на вимогу Генеральної прокуратури України департаментом внутрішнього аудиту двічі проводилися позапланові аудити дотримання керівництвом Підприємства законодавства при укладанні контрактів з підприємствами Російської Федерації щодо імпорту та експорту електроенергії. Результати цих аудитів були умовно-позитивними.

У 2016 році у зв'язку з необхідністю дослідження питань придбання та постачання імпортного вугілля для ПАТ «Центренерго», порушених у публікаціях ЗМІ, за рішенням Міністра проведено позаплановий аудит ДПЗД «Укрінтеренерго». Аудитом виявлено порушення у фінансово-господарській діяльності Підприємства, що не мали принципового характеру. З метою їх усунення Підприємством вживалися відповідні заходи.

3. ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ «УКРІНТЕРЕНЕРГО»

3.1. Організаційні питання діяльності підприємства

ДПЗД «Укрінтеренерго» створено у 1993 році³¹ з метою підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності енергетичної галузі України. Головні напрями діяльності Підприємства – операції з експорту та імпорту електроенергії; послуги з транзиту електроенергії; виробництво електричної та теплової енергії; участь в оснащенні, ремонтах, модернізації енергоблоків та комунікацій як в Україні, так і за межами; експорт/імпорт енергетичного обладнання, матеріалів, робіт, послуг тощо.

Довідково. Апарат управління ДПЗД «Укрінтеренерго» розташовується в офісній будівлі за адресою: м. Києві, вул. Кирилівська, 85, відповідно до рішень Мінпаливенерго (Міненерговугілля)³². Підприємство є балансоутримувачем приміщень загальною площею 3163,6 м²³³.

Протягом періоду, що перевірявся, Підприємство діяло відповідно до Статуту ДПЗД «Укрінтеренерго», затвердженого наказом Міненерговугілля від 15.09.2011 № 498 (зі змінами та доповненнями). З лютого 2017 року діє нова редакція Статуту³⁴.

Довідково. Відповідно до Статуту, предметом діяльності Підприємства є операції з експорту товарів, робіт, послуг, що постачаються (надаються) підприємствами паливно-

³¹ Наказ Міністерства енергетики та електрифікації України від 15.01.93 № 3.

³² Наказ Мінпаливенерго від 28.03.2003 № 152, Міненерговугілля від 09.04.2012 № 226.

³³ Підприємство займає частину приміщень першого поверху, усі приміщення на п'ятому та шостому поверхах будівлі.

³⁴ Наказ Міненерговугілля від 08.02.2017 № 101.

енергетичного комплексу України, постачання енергії за нерегульованим тарифом, надання послуг із забезпечення транзиту електроенергії тощо. Статутний капітал Підприємства – 14612 тис. гривень.

Аудитом встановлено, що у **2015–2016 роках організаційна структура апарату управління Підприємства та його штатний розпис не були сталими і часто змінювалися**. Так, станом на 01.01.2015 до організаційної структури ДПЗД «Укрінтеренерго» входили посади директора Підприємства та п'ятьох його заступників, у т. ч. одного першого. Також до структури Підприємства входило два управління, тринадцять відділів (м. Київ), структурний підрозділ «Цех-сироварня»³⁵ (Київська обл., с. Стави) та відокремлений підрозділ виробнича філія «Калуська ТЕЦ» (м. Калуш). При цьому, згідно із штатним розписом апарату управління Підприємства, штатна чисельність його працівників становила **107,5 од.** (без урахування працівників ВП ВФ «Калуська ТЕЦ», штатний розпис якого затверджувався окремо, а чисельність працівників у цей період становить 592 шт. одиниці).

У 2015 році організаційна структура апарату управління Підприємства змінювалася сім разів, а штатний розпис – 23. При цьому штатна чисельність персоналу зросла з 107,5 до 111,5 шт. одиниць. **У 2016 році організаційна структура змінювалася п'ять разів, а штатний розпис – 17.** При цьому штатна чисельність персоналу зменшилася з 107,5 до 65,5 шт. одиниць.

Довідково. Зміни структури і штатної чисельності працівників апарату управління Підприємства у 2016 році частково були обумовлені виділенням із його складу в самостійне підприємство ВП ВФ «Калуська ТЕЦ», а також скороченням обсягу окремих договірних зобов'язань (у т. ч. імпорту електроенергії).

Важливо зазначити, що така ситуація склалася, зокрема, через **відсутність контролю з боку Міненерговугілля**, оскільки у цей період, згідно зі Статутом, Підприємство не повинно було погоджувати власну структуру з Міненерговугіллям. Такі рішення керівництво Підприємства ухвалювало самостійно.

У 2017 році, після затвердження нової редакції Статуту, яка містила норми щодо погодження структури Підприємства з Міненерговугіллям, ситуація різко змінилася. Необхідність обґрунтування змін перед Міненерговугіллям призвела до стабілізації діяльності Підприємства у цій сфері. Затверджена на 2017 рік організаційна структура Підприємства за 9 місяців цього року змін не зазнавала. Також значно рідше, ніж у попередні роки, вносилися зміни до штатного розпису Підприємства (їх було лише п'ять). На момент аудиту штатна чисельність персоналу апарату управління Підприємства становила 56 шт. од., з них чотири посади заступників директора Підприємства.

³⁵ Структурний підрозділ «Цех-сироварня» у складі ДПЗД «Укрінтеренерго» з 1996 року. Згідно з наказом ДПЗД «Укрінтеренерго» від 22.04.2002 № 37 «Про зупинку роботи цеху-сироварні», діяльність цеху зупинено та організовано роботу із збереження та підтримання обладнання і приміщень у робочому і санітарному стані.

Фонд оплати праці працівників апарату управління Підприємства зменшувався у зв'язку із зменшенням штатної чисельності працівників. У 2015 році він становив 18560,9 тис. грн, у 2016 році – 18216,3 тис. грн, за 9 місяців 2017 року – 12838 тис. гривень.

Питання оплати праці, робочого часу і часу відпочинку, соціального розвитку колективу Підприємства визначаються, зокрема, на підставі Колективного договору апарату управління Підприємства на 2014–2017 роки³⁶. Для заохочення працівників договором встановлено 15 видів доплат³⁷, 11 видів надбавок³⁸ і 8 видів разових виплат³⁹.

На балансі Підприємства обліковувалося у 2015 році – 11 легкових автомобілів, у 2016 році – 12, протягом 9 місяців 2017 року – 8. Їх технічний стан в цілому задовільний. Підприємством на обслуговування та поточний ремонт автомобілів використано 1389 тис. гривень. Ще 1609 тис. грн було використано на паливо (104013 літрів). Усього на обслуговування автомобілів та паливо для них **використано 2998 тис. гривень.**

Найбільші витрати Підприємства здійснені на утримання та експлуатацію двох автомобілів: MERCEDES S 65 LAMG та Toyota Land Cruiser – 980 тис. грн, з них на поточний ремонт – 590 тис. грн, у т. ч. на MERCEDES S 65 LAMG – 503 тис. грн, або 32,7 відс. всіх витрат на автомобілі.

З 2004 року автомобіль PEUGEOT-607 у результаті ДТП пошкоджений. У зв'язку з кримінальним провадженням з 2011 року авто перебуває на території Підприємства. Його списання на сьогодні неможливе.

Довідково. На автомобіль PEUGEOT-607 у 2004 році між Підприємством та Апаратом РНБО було укладено договір оренди. Апаратом РНБО автомобіль передано в суборенду КП «АТП Київської міськради», де він в результаті ДТП був пошкоджений. За рішенням Господарського суду м. Києва КП «АТП Київської міськради» відшкодувало Підприємству збитки в сумі 239,3 тис. гривень. У 2008 році Підприємство розірвало договір оренди з РНБО. Проте автомобіль, який з 2004 року по 2011 перебував на території КП «АТП Київської міськради», був розукомплектований. За заявою Підприємства від 10.08.2011 за цим фактом правоохоронцями порушено кримінальну справу.

Лише один автомобіль Підприємства зберігається на автомобільній стоянці⁴⁰, інші – у відкритій споруді біля будівлі, де розташоване Підприємство.

³⁶ Наказ ДПЗД «Укрінтеренерго» від 02.04.2014 № 25-к/тр, рішення загальних зборів Підприємства (протокол від 11.04.2014 № 120).

³⁷ Зокрема, за суміщення професій (посад); на період освоєння нових норм трудових витрат; за ведення обліку військовозобов'язаних і призовників на підприємстві; до пенсії колишнім працівникам підприємства, що вийшли на пенсію.

³⁸ Зокрема, за високу професійну майстерність; високі досягнення у праці; виконання особливо важливої роботи; за безперервний стаж роботи в електроенергетиці.

³⁹ Зокрема, на придбання екологічно чистих продуктів; оздоровлення у разі відпустки; у зв'язку з виходом на пенсію; у зв'язку з родинними святами; у зв'язку з тривалою хворобою працівника та інше.

⁴⁰ Toyota Land Cruiser (номерний знак АА 0223 АС, 2004 року випуску), кооператив «Вигурівщина».

3.2. Стан збереження та використання державного майна

Калуська теплоелектроцентраль (м. Калуш) (далі – Калуська ТЕЦ) введена в експлуатацію у 1967 році. ТЕЦ є основним енергетичним джерелом Калуського і Опірнянського енерговузлів, до складу яких, крім неї, входить ряд крупних хімічнонебезпечних підприємств. З жовтня 2007 року органом управління цілісним майновим комплексом ДП «Калуська ТЕЦ» Уряд визначив Мінпаливенерго⁴¹. У 2008 році Мінпаливенерго прийняло рішення припинити діяльність ДП «Калуська ТЕЦ» шляхом реорганізації та приєднання до ДПЗД «Укрінтеренерго» як виробничого структурного підрозділу⁴².

Аудитом встановлено, що з 2009 по 2016 рік загальний обсяг інвестицій Підприємства у поліпшення фінансово-господарської діяльності Калуської ТЕЦ та в її основні фонди становить 150,9 млн гривень. Зокрема, Підприємство провело реконструкцію і оновлення основних фондів Калуської ТЕЦ на суму 95,9 млн гривень. Це дало змогу змінити вид палива, що використовувалося для роботи, з природного газу на вугілля. Погашено кредити банків Калуської ТЕЦ у сумі 10,0 млн гривень.

За цей період вартість активів Калуської ТЕЦ збільшилася майже у 8 разів (до 346,0 млн грн), у т. ч. нематеріальних активів – майже у 12 разів; основних засобів – більш як у 10 разів; запасів – майже у 82 рази.

Водночас через розрахунки не в повному обсязі за поставку Калуською ТЕЦ теплової енергії для КП «Водотеплосервіс» (м. Калуш) щороку зростала дебіторська заборгованість ДПЗД «Укрінтеренерго». Станом на 01.01.2017 заборгованість КП «Водотеплосервіс» перед Підприємством становила 183,6 млн грн (у т.ч. поточна – 21,7 млн грн; прострочена – 161,9 млн гривень).

Таким чином, **фінансово-економічний стан Калуської ТЕЦ у складі ДПЗД «Укрінтеренерго» та її матеріально-технічна база були суттєво поліпшені, а діяльність стала ефективною.**

Слід зазначити, що починаючи з 2015 року Міненерговугілля неодноразово ініціювало питання виділення Калуської ТЕЦ зі складу ДПЗД «Укрінтеренерго» у самостійне підприємство. Однак ДПЗД «Укрінтеренерго» ці пропозиції Міненерговугілля не погоджувало, оскільки їх реалізація суперечила нормам чинного законодавства, а також була економічно недоцільною через значні фінансові інвестиції.

У цей же період, **незважаючи на вимоги Закону № 847**, яким ДПЗД «Укрінтеренерго» віднесено до переліку об'єктів, що не підлягають приватизації, **та частини дев'ятої статті 11 Закону № 185**, згідно з якою нерухоме майно об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, не може бути відчужене, вилучене, передане до статутного капіталу господарських організацій і щодо такого майна не можуть вчинятися дії, наслідком яких може бути їх відчуження, **Кабінет Міністрів України**

⁴¹ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.10.2007 № 857-р.

⁴² Наказ Мінпаливенерго від 14.07.2008 № 373.

постановою від 12.05.2015 № 271 «Про проведення прозорої та конкурентної приватизації у 2015 році» у період з 15.05.2015 по 13.09.2016⁴³ **передбачив приватизацію єдиного майнового комплексу Калуської ТЕЦ.**

Міненерговугілля наказом від 13.07.2016 № 449 **виділило зі складу ДПЗД «Укрінтеренерго» ВП ВФ «Калуська ТЕЦ» і створило на його базі ДП «Калуська теплоелектроцентрально-нова»⁴⁴.**

Виведення зі складу ДПЗД «Укрінтеренерго» частини нерухомого майна в такий спосіб (шляхом створення нового державного підприємства) суперечить вимогам частини дев'ятої статті 11 Закону № 185.

Як наслідок, створено умови для подальшої непрозорої приватизації майна об'єкта державної власності (Калуської ТЕЦ), у діяльність якого з 2009 по 2016 рік інвестовано понад 150 млн гривень.

Крім того, необхідно зазначити, що, згідно з розподільчим балансом Підприємства, складеним станом на 31.12.2016 і затвердженим першим заступником Міністра Карп Г. В., до ДП «Калуська теплоелектроцентрально-нова» передано 127 млн грн (69,2 відс.) із 183,6 млн грн загального обсягу дебіторської заборгованості КП «Водотеплосервіс». Тобто **за Підприємством залишено дебіторську заборгованість КП «Водотеплосервіс» перед Калуською ТЕЦ у сумі 56,6 млн грн (30,8 відсотка). Імовірність повернення КП «Водотеплосервіс» цієї заборгованості Підприємству незначна, оскільки вона прострочена і надалі може бути віднесена до втрат Підприємства.**

На балансі Підприємства є нерухоме майно, яке у господарській діяльності тривалий час не використовується, однак здійснюються витрати на його утримання.

➤ З 2003 року не використовується передане Міністерством⁴⁵ Підприємству нежитлове приміщення площею 495,8 м² за адресою: м. Київ, вул. Хрещатик, 34. Спроби Підприємства здати приміщення в оренду були безрезультатними.

Підприємство ініціювало перед Міненерговугіллям передачу цього приміщення на баланс ДП «НЕК «Укренерго».

Проте Міненерговугіллям і ФДМУ це питання не погоджено з посиланням на норми статті 11 Закону № 185, якою встановлено, що нерухоме майно об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, не може бути відчужене, вилучене, передане до статутного капіталу господарських організацій і щодо такого майна не можуть вчинятися дії, наслідком яких може бути їх відчуження⁴⁶.

⁴³ До моменту набрання чинності постановою Кабінету Міністрів України від 31.08.2016 № 588, якою цю норму виключено.

⁴⁴ Наказ Міненерговугілля від 13.07.2016 № 449 «Про створення шляхом виділу ДП «Калуська теплоелектроцентрально-нова».

⁴⁵ Накази Мінпаливенерго від 13.06.2003 № 302 «Про передачу державного майна» (про передачу на баланс Підприємства окремого приміщення площею 320 м²); від 14.10.2003 № 577 «Про передачу приміщення на баланс ДПЗД «Укрінтеренерго» (про передачу на баланс Підприємства підвального приміщення площею 160 м²).

⁴⁶ Лист Міненерговугілля від 27.04.2017 № 12.1-ВИХ/306-17.

Загальні витрати, які Підприємство протягом періоду перевірки понесло на утримання цього приміщення, становили **1522,0 тис. грн** (2015 рік – 434,0 тис. грн, 2016 рік – 450,0 тис. грн; 9 місяців 2017 року – 638,0 тис. гривень).

➤ З 2002 року припинена робота структурного підрозділу «Цех-сироварня» (413,4 м²) (Київська обл., с. Стави). З того часу діяльність щодо збереження та підтримання обладнання і приміщень цеху в задовільному робочому і санітарному стані забезпечує штат працівників (охоронців) у кількості 4 осіб, у т. ч. начальник цеху. **Витрати Підприємства на збереження майна цеху**, в т. ч. на зарплату охоронців, становили **1569,0 тис. грн** (2015 рік – 527,0 тис. грн; 2016 рік – 521,0 тис. грн; 9 місяців 2017 року – 521,0 тис. гривень).

Спроби Підприємства здати це майно в оренду були безрезультатними. Лише під час проведення аудиту Міненерговугілля надало погодження (лист від 11.10.2017 № 04/12-9236) на передачу в оренду ТВД «Узинський цукровий комбінат» майна цеху.

Загальні витрати Підприємства на утримання майна, що не використовувалося у виробничій діяльності протягом досліджуваного періоду, становили **3091,0 тис. грн** (у т. ч. 2015 рік – 961,0 тис. грн; 2016 рік – 971,0 тис. грн; 9 місяців 2017 року – 1159,0 тис. гривень). Тобто ці кошти державного підприємства використані непродуктивно.

Відповідно до положень і норм бухгалтерського обліку, Підприємство щороку проводило інвентаризацію майна, що перебуває на його балансі.

Станом на 31.12.2015 обліковувалося 16 об'єктів енергетичної галузі залишковою вартістю 14,6 млн гривень. Також на балансі перебувало одне офісне приміщення залишковою вартістю 9,9 млн грн, цех-сироварня у складі чотирьох будівель залишковою вартістю 0,3 млн грн і 9 інженерних споруд залишковою вартістю 0,1 млн гривень. Крім того, до складу Калуської ТЕЦ входило 50 будівель залишковою вартістю 54,4 млн грн і 96 споруд залишковою вартістю 21,1 млн гривень.

Станом на 31.12.2016 обліковувалося 14 об'єктів енергетичної галузі залишковою вартістю 14,1 млн гривень. Також на балансі перебувало одне офісне приміщення залишковою вартістю 9,5 млн грн, цех-сироварня у складі чотирьох будівель залишковою вартістю 0,2 млн грн і 9 інженерних споруд залишковою вартістю 0,1 млн гривень. Крім того, до складу Калуської ТЕЦ входило 50 будівель залишковою вартістю 51,7 млн грн та 95 споруд залишковою вартістю 19,6 млн гривень.

3.3. Затвердження інвестиційних програм підприємства

Аудит засвідчив, що Підприємство, відповідно до встановлених НКРЕКП (НКРЕ)⁴⁷ вимог, розробляло та затверджувало інвестиційну програму для ВФ ДПЗД «Укрінтеренерго» Калуська ТЕЦ на 2015 рік і 2016 рік.

⁴⁷ Постанови НКРЕ (НКРЕКП) від 12.10.2005 № 896; від 15.10.2015 № 2585.

У зв'язку з виділенням із структури Підприємства Калуської ТЕЦ інвестиційну програму на 2017 рік Підприємство не розробляло.

Вищезазначеними нормативними актами НКРЕКП передбачено, що інвестиційна програма після затвердження погоджується з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику в електроенергетичному комплексі. При цьому ліцензіат зобов'язаний виконувати схвалену інвестиційну програму в повному обсязі відповідно до запланованих етапів, обсягів робіт у кількісному вираженні та обсягів фінансування у вартісному вираженні з урахуванням фактичного наповнення джерел фінансування (пункт 4.1).

Інвестиційною програмою Калуської ТЕЦ на 2015 рік передбачалися витрати на реконструкцію, модернізацію та розвиток основних фондів ТЕЦ у сумі 10,2 млн гривень. Джерелом фінансування визначалися амортизаційні відрахування. За інвестпрограмою у 2015 році використано на 62,5 тис. грн менше плану.

Інвестиційною програмою Калуської ТЕЦ на 2016 рік передбачалися витрати на вищевказані напрями в сумі 11,4 млн гривень. Джерело їх фінансування – не використані у 2015 році кошти (62,5 тис. грн) та амортизаційні відрахування (11,37 млн гривень). **За інвестпрограмою у 2016 році використано 13,96 млн грн, що на 2,53 млн грн більше плану. При цьому здійснено незаплановані інвестпрограмою витрати в сумі 3,15 млн грн на придбання двох вологовідділювачів турбіни ПТ-50-130⁴⁸.**

У 2015 і 2016 роках зміни до інвестпрограм Підприємством на розгляд та затвердження до НКРЕКП не подавалися та нею не затверджувалися. Таким чином, **за відсутності дієвого контролю з боку Міненерговугілля та НКРЕКП Підприємство при виконанні інвестпрограм у 2015–2016 роках порушувало вимоги Порядку формування інвестиційних програм ліцензіатів з виробництва електричної та теплової енергії на теплоелектроцентралях та когенераційних установках.**

3.4. Претензійно-позовна робота підприємства

З метою захисту фінансових і майнових інтересів силами працівників відділу правового забезпечення, а в окремих випадках – залучених фахівців **Підприємством здійснювалася претензійно-позовна робота.**

Переважає більшість пред'явлених Підприємством претензій і позовів стосувалася своєчасності і повноти розрахунків контрагентів за укладеними угодами та нарахування в разі їх невиконання штрафних санкцій.

Встановлено, що частину спірних питань Підприємство намагалось врегулювати з контрагентами шляхом претензійної (досудової) діяльності. **У такий спосіб Підприємству вдалося врегулювати лише третину питань (на 110,4 з 298,7 млн гривень).**

⁴⁸ За поясненням Підприємства, джерелом фінансування цих витрат були кошти, отримані за рахунок прибутку від інших (неліцензійних) видів діяльності.

Станом на 31.12.2015 Підприємством пред'явлено контрагентам 9 претензій на суму 126,2 млн гривень. Контрагенти визнали вимоги Підприємства на суму 110,4 млн грн (87,5 відсотка). Проте до кінця 2015 року ними було сплачено Підприємству лише 0,2 млн гривень.

Станом на 31.12.2016 Підприємством пред'явлено 14 претензій на суму 172,5 млн гривень. Претензійні вимоги Підприємства відхилені в повному обсязі.

У разі коли контрагенти не визнавали претензійних вимог Підприємства, ним **подавалися до судових органів позови** (всього 18 на загальну суму 147,0 млн гривень). З цієї кількості позовів у судовому порядку **задоволено вимоги на суму 123,8 млн грн** (3/4 суми позовних вимог).

Станом на 31.12.2015 Підприємством до контрагентів подано 13 позовів на суму 56,4 млн грн; станом на 31.12.2016 – ще 3 позови на 88,6 млн грн; станом на 01.10.2017 – 2 на 2,0 млн гривень.

Судами задоволено вимоги у 2015 році – на 37,8 млн грн; у 2016 році – на 86,0 млн гривень. Судові провадження за позовами, поданими у 2017 році, тривають.

Водночас у цей період у судовому порядку контрагентами до Підприємства подано 12 позовів на 109,3 млн грн, 422,5 млн рос. руб. і 271,4 млн євро.

Судами задоволено позовні вимоги на 103,9 млн грн (майже в повному обсязі позовних вимог у гривнях).

Станом на 31.12.2015 до Підприємства подано 9 позовів на 20,7 млн грн, 422,5 млн рос. руб. і 271,4 млн євро; станом на 31.12.2016 – 3 позови на 88,6 млн гривень.

У 2015 році судами задоволено вимоги контрагентів до Підприємства на 17,9 млн грн (86,6 відс. суми в гривнях). Рішення щодо позовних вимог в євро та рос. рублях не прийнято. У 2016 році судами задоволено вимоги до Підприємства на суму 86,0 млн грн (98,9 відсотка). Протягом 2017 року позови до Підприємства не подавалися.

Таким чином, **претензійно-позовна робота здійснювалася Підприємством недостатньо ефективно**. Контрагенти не визнали 2/3 суми претензійних вимог Підприємства. У судовому порядку позовні вимоги Підприємства до контрагентів у грошовому виразі **задоволені лише на 3/4 їх загального обсягу**.

4. СТАН ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ «УКРІНТЕРЕНЕРГО»

4.1. Аналіз виконання фінансового плану підприємства

Як вже зазначалося, фінплан є основним плановим документом держпідприємства, відповідно до якого воно має здійснювати свої видатки. Інформація про окремі показники діяльності ДПЗД «Укрінтеренерго» у

2015–2016 роках і за 9 місяців 2017 року, за даними фінпланів і звітів про їх виконання, наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

**Основні планові та фактичні показники фінансової діяльності
ДПЗД «Укрінтеренерго» у 2015–2016 роках та за 9 місяців 2017 року**

млн грн

Найменування показника	2015 рік		2016 рік		9 міс. 2017 року	
	план	факт	план	факт	план	факт
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	10065,9	8619,1	7813,0	768,9	104,7	183,9
Усього доходів	10296,0	8834,1	7950,5	801,0	107,4	205,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт та послуг)	9885,9	8055,4	7548,1	656,8	62,4	123,0
Усього витрати	10276,9	8680,7	7934,0	790,1	99,2	166,5
Валовий прибуток (збиток)	180,0	563,6	264,9	112,1	42,3	60,9
Капітальні інвестиції	53,0	47,1	75,4	19,3	0,1	0,2
Чистий фінансовий результат (прибуток/збиток)	19,1	153,4	16,5	10,9	8,2	38,8

Дані таблиці 1 свідчать, що у **2015 і 2016 роках планові показники чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції Підприємством не досягалися.**

У 2015 році не виконано планових показників чистого доходу від реалізації продукції на 1446,8 млн грн (14,4 відс. плану), а собівартості від реалізації продукції – на 1830,5 млн грн (19,5 відсотка).

У 2016 році ситуація з виконанням планових показників погіршилася. Планові показники чистого доходу від реалізації продукції не виконано на 7044,1 млн грн (90,2 відс. плану), а собівартості від реалізації продукції – на 6891,3 млн грн (91,3 відсотка).

Головна причина такої ситуації – невиконання Підприємством плану поставок електроенергії до АР Крим та м. Севастополя у 2015 році та відсутність таких поставок у 2016 році з незалежних від Підприємства причин.

У 2015 році реалізовано продукції на 8619,1 млн грн (85,6 відс. плану). За цей рік Підприємство отримало прибуток у сумі 153,4 млн грн, що **у 7 разів більше, ніж передбачено фінпланом.** Це пояснюється девальвацією і коливанням курсу гривні до іноземних валют, а також зростанням протягом року цін на електроенергію в ОРЕ України.

У 2016 році Підприємством реалізовано продукції на 768,9 млн грн (9,8 відс. плану). За результатами господарювання отримано **прибуток 10,9 млн грн (66,3 відс. плану),** що на 5,6 млн грн менше, ніж передбачено фінпланом.

За 9 місяців 2017 року Підприємством виконано планові показники з реалізації продукції, які становили 104,7 млн гривень. За цей період Підприємство **отримало прибуток у сумі 38,8 млн грн, що на 30,6 млн грн більше, ніж передбачено фінпланом.** Такий результат пояснюється тим, що Підприємство надавало нерезидентам послуги із забезпечення транзиту електроенергії у більшому обсязі, ніж було заплановано.

Підприємством у **2015 році освоєно 47,1 млн грн капітальних інвестицій** (89 відс. фінплану), а у **2016 році – 19,3 млн грн** (26 відсотків). Тобто **планові показники капітальних інвестицій Підприємством не досягалися**. За **9 місяців 2017 року** Підприємством освоєно **0,2 млн грн капітальних інвестицій**.

Основну частину капітальних інвестицій у 2015–2016 роках спрямовано на реконструкцію та дообладнання Калуської ТЕЦ. Виведення її зі складу Підприємства у 2016 році пояснює суттєве зменшення обсягів капітальних інвестицій в основні фонди Підприємства у 2016 і у 2017 роках.

У 2015–2016 роках найбільшу частку оборотних активів у структурі балансу Підприємства становила дебіторська заборгованість (75,3 і 74,3 відс. відповідно). За 9 місяців 2017 року дебіторська заборгованість становила 21,5 відс. оборотних активів. Головними дебіторами Підприємства були КП «Водотеплосервіс» (м. Калуш) і ДП «Енергоринок».

Станом на 31.12.2014 дебіторська заборгованість Підприємства становила 1092,9 млн гривень. Протягом 2015 року вона зменшилася на 548,6 млн грн (50 відс.) і на кінець 2015 року становила 544,3 млн гривень. Станом на 31.12.2016 цей показник був 253,7 млн грн, або на 290,6 млн грн (53 відс.) менший, ніж у попередньому році. Станом на 30.09.2017 дебіторська заборгованість становила 139,8 млн гривень. Отже, **дебіторська заборгованість на Підприємстві щороку зменшувалася**.

Слід зазначити, що у 2017 році зменшення обсягів дебіторської заборгованості пояснюється, зокрема, тим, що Підприємство за розподільчим балансом станом на 20.02.2017 передало ДП «Калуська теплоелектроцентрально-нова» дебіторську заборгованість у сумі 127 млн гривень.

У досліджуваному періоді розмір відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку (доходу) за відповідний період затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 138 «Про затвердження Порядку відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку (доходу) державними унітарними підприємствами та їх об'єднаннями» (далі – Порядок № 138).

Порядком № 138 передбачено здійснення державними підприємствами відрахування до державного бюджету частини чистого прибутку в розмірі 15 відсотків. У подальшому постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1156 розмір такого відрахування збільшено до 75 відсотків. Термін набрання чинності новим розміром відрахування не конкретизовано. Підприємством у сплату цього відрахування до державного бюджету перераховано у 2015 році – **25,7 млн грн** (з розрахунку 15 відс. чистого прибутку), у 2016 році – **90,0 млн грн** (з розрахунку 75 відс. чистого прибутку).

Проте, згідно з роз'ясненнями органів виконавчої влади, суму відповідного відрахування у 2016 році необхідно було визначати з розрахунку 15 відс. частини чистого прибутку. Таким чином, **фактична сума відрахування у 2016 році повинна була становити 1,9 млн грн замість сплачених 90,0 млн гривень**.

Встановлено, що за ініціативою Підприємства Міненерговугілля зверталось до Державної фіскальної служби України стосовно сприяння вирішенню питання повернення Підприємству надміру сплачених коштів у сумі 55,3 млн гривень. До завершення аудиту Державною казначейською службою України Підприємству повернено 55,3 млн гривень⁴⁹.

Аудитом встановлені випадки, коли Підприємство здійснювало **видатки в обсягах, що перевищують визначені у фінплані⁵⁰, або здійснювало видатки, які взагалі не передбачені фінпланом⁵¹**. При цьому зміни до фінпланів підприємств не вносилися, що призвело до **фактичних перевитрат і непланових витрат** за окремими статтями планових показників. У 2015 році допущені **перевитрати на суму 293,6 млн грн, незаплановані витрати становили 51,7 млн гривень. У 2016 році допущені перевитрати на суму 31,1 млн грн, незаплановані витрати становили 158,2 млн гривень.**

Усього Підприємством через відсутність дієвого контролю з боку Міненерговугілля з порушенням вимог статті 75 Господарського кодексу України в частині обов'язку додержання основного планового документа – фінансового плану використано **534,6 млн гривень.**

Отже, діяльність Підприємства, в цілому, прибуткова. Проте у 2015–2016 роках і за 9 місяців 2017 року **визначені фінансовими планами показники діяльності Підприємства здебільшого в повному обсязі не досягалися.**

4.2. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства

- **Експорт електроенергії**

Аудитом встановлено, що Підприємством здійснення діяльності щодо експорту електроенергії було заплановано лише у 2017 році. Це пояснює Підприємство тим, що майже протягом усього досліджуваного періоду **закупівельна оптова ціна електроенергії на ОРЕ України була вищою, ніж відповідні ціни у сусідніх країнах, тому неконкурентоспроможною.** Інформацію про ціни на електроенергію наведено в додатку 2.

Довідково. Оптова закупівельна ціна на електроенергію становила (євро/МВт·год):
 1) у 2015 році: на ОРЕ України – від 55,81 до 30,47; на біржах Угорщини – від 52,69 до 35,66; Румунії – від 41,97 до 32,32; Словаччини – від 42,29 до 31,0; у 2016 році: на ОРЕ України – від 55,81 до 30,47; на біржах Угорщини – від 49,14 до 16,42; Румунії – від 43,15 до 26,11; Словаччини – від 39,62 до 23,37. Протягом 9 місяців 2017 року цей

⁴⁹ Платіжні доручення від 16.12.2016 (на суму 10,3 млн грн) та від 13.02.2017 (на суму 45,0 млн гривень).

⁵⁰ Зокрема, за статтями: на паливо; витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані; відрасування до резерву сумнівних боргів; від операційних курсових різниць; від конвертації валюти; фінансові витрати; на збут; інші витрати.

⁵¹ Зокрема, за статтями: інші витрати; собівартість реалізованих виробничих запасів; витрати на демонтаж водогрійної котельні; на паливо; витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані; організаційно-технічні послуги; інші адміністративні витрати; витрати на збут.

показник на ОРЕ України становив 45,86, що менше відповідного показника Угорщини на 4,09, Румунії на 2,89, але більше відповідного показника Словаччини на 5,01.

Водночас Підприємство щороку брало участь в аукціонах з розподілення пропускної спроможності міждержавних електричних мереж, які проводяться ДП «НЕК «Укренерго». За результатами цих аукціонів Підприємство перемогло за двома лотами у 2015 році та за двома лотами у 2017 році⁵² і отримало право на переміщення за кордон відповідних обсягів електроенергії.

З цією метою у травні 2015 року Підприємство уклало з ДП «НЕК «Укренерго» два договори (№ 06/0750-15 (далі – Договір № 750) і № 06/0752 (далі – Договір № 752) на право доступу з 01.05.2015 по 31.05.2015 до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж на перетині «Острів Бурштинської ТЕЦ» (Україна) – енергосистеми Словаччини, Угорщини, Румунії. Ціна послуг на місяць: за Договором № 750 – 972,0 тис. грн; за Договором № 752 – 840,0 тис. гривень.

Встановлено, що у визначений цими договорами термін поставки електроенергії за кордон Підприємством не здійснювалися у зв'язку із відсутністю реальних покупців на неї.

Витрати, понесені Підприємством за участь в аукціоні в сумі **1812,0 тис. грн** (у т.ч. за Договором № 750 – 972,0 тис. грн, № 752 – 840,0 тис. грн), **надалі компенсовано** йому компанією ALPIQ (Швейцарія), на користь якої і здійснювалися ці закупівлі⁵³.

У червні 2015 року Підприємство уклало контракт з фірмою GEN-I (Словенія) від 05.06.2015 № 44/3-37 (далі – Контракт № 44/3) на експорт електроенергії. Проте Контракт № 44/3 укладено на термін, коли Підприємство не мало гарантованої можливості здійснювати відповідні поставки електроенергії (в новому аукціоні Підприємство участі ще не брало, відповідні угоди з ДП «НЕК «Укренерго» не укладало).

Як наслідок, **Контракт № 44/3 Підприємством реалізовано не було**. Поставки електроенергії за ним не здійснювалися.

Аудитом встановлено, що у **2016 році Підприємство за результатами участі в аукціонах з розподілу пропускної спроможності міждержавних електричних мереж не перемагало**. Однак у **порушення вимог частини сімнадцятої статті 30 Закону № 575** між Підприємством і ДП «НЕК «Укренерго» було укладено договір на отримання доступу до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж від 12.12.2016 № 03/4521-16 (далі – Договір № 4521). Вартість та строк дії Договору № 4521 не конкретизовано. У 2016 році поставок електроенергії за кордон за Договором № 4521 не було.

⁵² Підприємством як переможцем аукціону отримано право на переміщення електроенергії: 1) у 2015 році на період з 01.05.2015 по 31.05.2015: до 800 МВт – загальною вартістю 810,0 тис. грн; до 800 МВт – загальною вартістю 700,0 тис. грн; 2) у 2017 році на період з 01.02.2017 по 28.02.2017: до 2 МВт – загальною вартістю 240,0 тис. грн; до 5 МВт – загальною вартістю 125,0 тис. гривень.

⁵³ Кошти в сумі 85173,54 євро отримано 09.06.2015.

Протягом 9 місяців 2017 року Підприємством на підставі Договору № 4521 експортовано 2012,7 МВт·год електроенергії на суму 109,8 тис. євро. Закупівлю цього обсягу електроенергії на ОРЕ здійснено за договором з ДП «Енергоринок» від 23.06.2016 № 12447 (далі – Договір № 12447).

Довідково. Договором № 12447 передбачено, що розрахунок вартості електроенергії здійснюється на підставі заявлених ДПЗД «Укрінтеренерго» обсягів купівлі електроенергії на ОРЕ для її експорту за кожним з міждержавних перетинів у розрахунковому місяці та прогнозованої оптової ринкової ціни, затвердженої НКРЕКП на розрахунковий місяць.

Продаж (експорт) електроенергії здійснювався за контрактами від 27.09.2011 № 44/1-62 (зі змінами)⁵⁴ з Energy Financing Team (Швейцарія) (далі – Контракт № 44/1) та Контрактом № 44/3.

Контрактом № 44/1 передбачено поставки у лютому 2017 року електроенергії в такому обсязі: до Угорщини – 2 МВт·год за ціною 57 євро/МВт·год; до Румунії – 5 МВт·год за орієнтовною ціною 65 євро/МВт·год.

Контрактом № 44/3 передбачено поставки електроенергії до Угорщини, Словаччини та Румунії в обсягах та за ціною, які визначатимуться у відповідних щомісячних угодах.

Довідково. Щомісячною угодою від 31.12.2017 № 1 на лютий 2017 року передбачено поставку 5 МВт·год на суму 221,0 тис. євро. Щомісячною угодою від 21.05.2017 № 3 на вересень 2017 року передбачено поставку 3,48 МВт·год на суму 226,2 тис. євро.

Змінами, внесеними до Контракту № 44/3 доповненням від 14.12.2015 № 4, строком дії Контракту визначено період з 01.05.2015 по 31.12.2015 включно. Початкова дата цього періоду (01.05.2015) передре дату внесення доповнення від 14.12.2015 № 4 на строк 7 місяців 14 календарних днів. У таблиці 2 наведено дані щодо експорту Підприємством електроенергії у 2017 році у розрізі країн і обсягів поставок.

Таблиця 2

Дані щодо експорту ДПЗД «Укрінтеренерго» електроенергії у 2017 році

Період закупівлі	Країна	Витрати на:					Продаж електроенергії		
		доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж		електроенергію на ОРЕ			обсяг, МВт·год	ціна, євро/кВт·год	вартість, тис. євро
		ціна тис. грн/МВт·год (без ПДВ)	Вартість, тис. грн (з ПДВ)	обсяг МВт·год	ціна тис. грн/МВт·год	вартість, тис. грн (без ПДВ)			
лютий	Румунія	25,0	150,0	1803,7	0,96	1728,0	459,6	0,06	25,6
	Угорщина	120,0	288,0				1344,0		76,6
вересень	Угорщина	35,0	10,5	209,6	0,91	191,2	209,1	0,04	7,6
Всього		–	448,5	2013,3	–	1919,2	2012,7	–	109,8

Дані таблиці 2 свідчать, що за 9 місяців 2017 року Підприємством експортовано 2012,7 МВт·год електроенергії на суму 109,8 тис. євро.

⁵⁴ Доповнення від 30.01.2017 №№ 4, 5.

Довідково. Експортовано електроенергії на 664 кВт·год (0,03 відс.) менше, ніж закуплено на ОРЕ (2012678 кВт·год проти 2013342 кВт·год) у зв'язку з втратами електроенергії в мережі під час передачі.

При експорті Підприємством понесено витрат на суму 2367,7 тис. грн (на доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж України – 448,5 тис. грн (з ПДВ); на закупівлю електроенергії на ОРЕ – 1919,2 тис. гривень). Електроенергію продано за ціною 109,8 тис. євро.

Чистий дохід від реалізації електроенергії на експорт у структурі загального показника чистого доходу Підприємства за 9 місяців 2017 року (183,9 млн грн) становив 3,2 млн грн (1,7 відсотка).

• **Імпорт електроенергії**

Протягом періоду, який перевірявся, імпорт електроенергії планувався та здійснювався Підприємством лише у 2015 році на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.12.2014 № 1188-р «Про тимчасові заходи щодо збалансування ринку електричної енергії України», прийнятого з метою уникнення віялових відключень споживачів від електричної енергії.

Цим розпорядженням було передбачено здійснення тимчасового імпорту електроенергії за прямими договорами із суміжних країн енергопостачальниками за ціною, що не перевищує середньозважений тариф за попередній місяць для енергогенеруючих компаній теплових електростанцій, визначений НКРЕКП. При цьому енергопостачальники в установленому законодавством порядку здійснюють продаж закупленої електроенергії оптовому постачальнику електроенергії за ціною, що не перевищує середньозважений тариф за попередній місяць для енергогенеруючих компаній теплових електростанцій, визначений НКРЕКП.

Довідково. Законом України від 24.10.2013 № 663-VII «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» встановлено, що в разі тривалого порушення нормальної роботи ринку електроенергії внаслідок виникнення аварійних ситуацій в ОЕС України, викликаних пошкодженням електроенергетичних установок, їхніх елементів, споруд, або внаслідок надзвичайних ситуацій Кабінет Міністрів України має право приймати рішення щодо вжиття тимчасових надзвичайних заходів із подолання наслідків такої ситуації відповідно до затвердженого ним порядку (стаття 29).

Постановою Кабінету Міністрів України від 13.08.2014 № 372 затверджено Порядок вжиття тимчасових надзвичайних заходів з подолання наслідків тривалого порушення нормальної роботи ринку електроенергії. Надзвичайні заходи можуть передбачати, зокрема, встановлення особливих умов купівлі-продажу електроенергії; встановлення особливих умов експорту або імпорту електроенергії.

Оплату вартості наданих ДП «НЕК «Укренерго» послуг з пропуску імпортованої електроенергії до ОЕС України Підприємство не здійснювало, оскільки наказом Міненерговугілля від 26.12.2014 № 887 «Про деякі заходи на ринку електричної енергії» (далі – Наказ № 887) Міністерство зобов'язало ДП «НЕК «Укренерго» на період з 27.12.2014 по 31.12.2015 забезпечити можливість імпорту електроенергії з паралельно працюючою енергосистемою РФ в обсязі до 1500 МВт.

Поставки електроенергії на територію України Підприємство здійснювало за контрактом з ВАТ «Интер РАО» (Російська Федерація) від 29.12.2014 № 02-804/2014-00003 (далі – Контракт № 804).

Строк дії Контракту № 804 – до 31.12.2015. Обсяг продажу електроенергії – 10944000 МВт·год. Орієнтовна вартість електроенергії – 2,4 рос. руб./кВт·год. Фактичну вартість поставок передбачено узгоджувати щомісяця.

Імпортовану електроенергію Підприємство продало на ОРЕ України за цінами, встановленими НКРЕКП⁵⁵, на підставі укладеного з ДП «Енергоринок» договору від 31.12.2014 № 11055/03 (далі – Договір № 11055). Загальні дані про імпорт електроенергії у 2015 році наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Дані щодо імпорту ДПЗД «Укрінтеренерго» електроенергії у 2015 році

Період закупівлі	Закупівля електроенергії в РФ			Продаж електроенергії на ОРЕ України		
	обсяг, МВт·год	ціна, рос.руб./кВт·год	вартість, тис. рос. руб. (без ПДВ)	обсяг, МВт·год	ціна, грн/кВт·год	вартість, тис. грн
Лютий	518855,6	2,06	1069442,4	518855,6	0,83	430650,1
Березень	351074,3	2,10	737024,2	351074,3	0,74	259794,9
Квітень	142458,3	2,40	341899,8	142458,3	0,79	112542,0
Травень	–	–	–	–	–	–
Червень	–	–	–	–	–	–
Липень	–	–	–	–	–	–
Серпень	435355,0	2,32	1011538,2	435355,0	0,90	391819,5
Вересень	125757,5	2,07	259914,8	125757,5	0,95	119482,2
Жовтень	–	–	–	–	–	–
Листопад	193878,0	2,47	478137,6	193878,0	0,93	180306,6
Грудень	–	–	–	–	–	–
Всього	2136761,7	–	4655292,4	2136761,7	–	1808571,0

Дані таблиці 3 свідчать, що в 2015 році Підприємством у ВАТ «Интер РАО» було закуплено 2136761,7 МВт·год електроенергії, що становило **75,4 відс. від передбаченого Контрактом № 804 обсягу**. Невиконання цього показника пояснюється тим, що імпорт електроенергії здійснювався виключно за наявності запиту ДП «НЕК «Укренерго» виходячи з потреб ОЕС України. Вартість цієї електроенергії становила 4655,3 млн рос. рублів. Від її продажу Підприємством отримано 1808,6 млн гривень⁵⁶.

Встановлено, що у 2015 році під час реалізації Контракту № 804 на території Луганської та Донецької областей було припинено діяльність територіальних органів митного контролю України, тому Міненерговугілля

⁵⁵ Постанови НКРЕКП від 31.12.2014 № 1089, від 31.01.2015 № 102, від 27.02.2015 № 498, від 31.03.2015 № 973, від 31.07.2015 № 2125, від 03.09.2015 № 2274, від 30.10.2015 № 2697.

⁵⁶ За даними звіту про виконання фінансового плану Підприємства за 2015 рік.

наказом від 23.01.2015 № 31 виключило з відповідного переліку⁵⁷ п'ять повітряних ліній електропередачі⁵⁸, задіяних у реалізації Контракту № 804. При цьому Міненерговугіллям і Мінфіном не було забезпечено оперативного визначення нових місць митного контролю імпортованої з РФ електроенергії. Питання врегульоване лише 10.04.2015, коли Мінфін видав наказ від 06.03.2015 № 300, яким Перелік місць митного контролю електроенергії приведено у відповідність із Переліком міждержавних ліній електропередач⁵⁹.

У порушення вимог пунктів 3.2, 3.3 і 3.5 Контракту № 804 ВАТ «Інтер РАО» не надало Підприємству інвойсу та акта приймання-передачі електроенергії за квітень 2015 року. ДП «НЕК «Укренерго» та ВАТ «ФСК ЄЕС» (технічні виконавці Контракту № 804) дані про обсяг імпортованої електроенергії також не погоджували. Через відсутність цих документів на підставі пункту 11 статті 264 Митного кодексу України Підприємству у завершенні митного оформлення імпортованої у квітні 2015 року електроенергії в обсязі 142458,3 МВт*год було відмовлено⁶⁰. Проте Підприємство продало цей обсяг електроенергії ДП «Енергоринок»⁶¹.

За фактом ненадання ВАТ «Інтер РАО» актів приймання-передачі та купівлі-продажу електроенергії за квітень 2015 року претензійно-позовну роботу Підприємством розпочато в червні 2015 року.

ДПЗД «Укрінтеренерго» 03.07.2015 подало до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торговельно-промисловій палаті РФ позовну заяву до ПАТ «Інтер РАО» про зобов'язання надання актів приймання-передачі та купівлі-продажу електроенергії за квітень 2015 року і про стягнення 41946,5 тис. руб. переоплати за фактично поставлену за Контрактом № 804 у цьому місяці електроенергію. **Розгляд позову триває досі.**

Також 06.08.2015 Підприємство подало до Господарського суду м. Києва позовну заяву до ДП «НЕК «Укренерго» про спонукання до виконання обов'язків у натурі. Позов Підприємства до НЕК «Укренерго» задоволено в повному обсязі. Наказ про його виконання перебуває у відділі ДВС Шевченківського районного управління юстиції.

Чистий дохід від імпорту електроенергії у структурі загального показника чистого доходу Підприємства за 2015 рік (8619,1 млн грн) становив 1808,6 млн грн, або 21 відсоток.

⁵⁷ Наказ Міненерговугілля від 29.05.2014 № 399 «Про погодження міждержавних перетинів та міждержавних ліній електропередач».

⁵⁸ Повітряні лінії: 500 кВ Перемога – Шахти; 330 кВ Південна – Ростовська; 220 кВ Амвросіївка – Таганрог (Т-15); 110 кВ Квашино – Тягова – Матвіїв Курган; 110 кВ Центральна Тягова – відпайка на ПС Гундарівка.

⁵⁹ Затверджений наказом Міненерговугілля від 29.05.2014 № 399.

⁶⁰ Картка відмови в прийнятті митної декларації від 15.05.2015 № 100250004/2015/10186 Київської міської митниці Державної фіскальної служби України.

⁶¹ Згідно з актами приймання-передачі та купівлі-продажу електроенергії, оформленими на підставі даних про обсяг імпортованої з РФ електроенергії за квітень 2015 року, наданих ДП «НЕК «Укренерго», але не погоджених ВАТ «ФСК ЄЕС».

• **Транзит електроенергії**

У період перевірки Підприємство щороку планувало та надавало послуги з транзиту електроенергії з/до Румунії, Словаччини, Угорщини. Технічне виконання цих операцій мережами «Бурштинського острова» для Підприємства забезпечувало ДП «НЕК «Укренерго». Вартість його послуг з диспетчеризації та транспортування електроенергії відповідала тарифу, встановленому для нього постановами НКРЕКП⁶².

Довідково. Електроенергію для покриття втрат, пов'язаних з її транзитом магістральними та міждержавними електричними мережами, Підприємство також закуповувало на ОРЕ України⁶³. Ціна закупівлі однієї кВт*год електроенергії на зазначені цілі встановлювалася згідно з постановою НКРЕ від 29.05.2012 № 681. Технологічні витрати при здійсненні транзиту електроенергії були визначені в розмірі 2,43 відсотка.

Узагальнена інформація про транзит Підприємством електроенергії в розрізі напрямків її переміщення наведена в таблиці 4.

Таблиця 4

Дані щодо транзиту ДПЗД «Укрінтеренерго» електроенергії

№ з/п	Напрямок здійснення транзиту	2015 рік			2016 рік			9 місяців 2017 року		
		обсяг електроенергії, тис. МВт*год	вартість послуг з транзиту, тис. євро	вартість купованих втрат і послуг НЕК, млн грн	обсяг електроенергії, тис. МВт*год	вартість послуг з транзиту, тис. євро	вартість купованих втрат і послуг НЕК, млн грн	обсяг електроенергії, тис. МВт*год	вартість послуг з транзиту, тис. євро	вартість купованих втрат і послуг НЕК, млн грн
1	Румунія - Словаччина	14,8	75,8	897,9	0,2	1,0	17,5	1,0	6,6	78,4
2	Румунія - Угорщина	22,4	126,9	1681,4	15,7	102,0	1572,0	6,4	40,4	638,2
3	Словаччина - Румунія	172,5	979,7	12126,6	28,8	187,3	2262,2	333,6	2225,2	35535,0
4	Словаччина - Угорщина	636,3	3662,0	47051,2	287,2	1813,5	24365,1	795,4	5046,9	84814,8
Усього		845,9	4844,4	61757,1	331,9	2103,8	28216,8	1136,5	7319,1	121066,5

Дані таблиці 4 свідчать, що протягом досліджуваного періоду щороку транзит здійснювався за чотирма напрямками: Румунія – Словаччина, Румунія – Угорщина, Словаччина – Румунія, Словаччина – Угорщина. Найбільші за обсягом транзитні переміщення забезпечено за напрямком Словаччина – Угорщина (1718,9 тис. МВт*год на суму 1022,4 тис. євро). Найменші – за напрямком Румунія – Словаччина (16,0 тис. МВт*год на суму 83,4 тис. євро).

У 2015 році транзит електроенергії Підприємством здійснювався за 8 контрактами, з яких 5 було укладено ще до початку досліджуваного періоду, а 3 – у 2015 році. Загальний обсяг електроенергії, переданої транзитом через територію України у **2015 році, становив 845,9 тис. МВт*год**

⁶² За договором від 30.03.2007 № 44/1-44.

⁶³ За договором з ДП «Енергоринок» від 31.12.2013 № 10274/02/44/1-134.

(4844,4 тис. євро). Вартість послуг Підприємства щодо транзиту електроенергії становила протягом січня-травня – 5,0 євро/МВт•год, вересня-грудня – 6,5 євро/МВт•год, решти місяців коливалася від 4,5 до 6,5 євро/МВт•год.

У 2016 році транзит електроенергії Підприємством здійснювався за 11 контрактами, з яких 9 укладено до початку досліджуваного періоду (діяли у 2015 році), 2 – протягом 2016 року.

У 2016 році **обсяг** електроенергії, переданої Підприємством транзитом через територію України, порівняно з попереднім роком **зменшився більш як удвічі** і становив **331,9 МВт•год (2103,8 тис. євро)**. Вартість послуг Підприємства щодо транзиту електроенергії становила 6,50 євро/МВт•год.

Протягом 9 місяців 2017 року забезпечення транзиту здійснено за 11 контрактами, з них лише один укладено у 2017 році. Ціна забезпечення транзиту протягом 9 місяців 2017 року коливалася від 5,5 до 7 євро/МВт•год. Загальний обсяг транзиту – 1136,5 МВт•год на суму 7325,9 тис. євро.

Протягом 2015–2016 років і 9 місяців 2017 року Підприємством на забезпечення транзиту⁶⁴ використано 211040,4 млн грн (у т. ч. у 2015 році – 61757,1 млн грн, у 2016 році – 28216,8 млн грн, за 9 місяців 2017 року – 121066,5 млн гривень).

Загальний обсяг транзиту протягом досліджуваного періоду – 2314,3 тис. МВт•год. За забезпечення транзиту Підприємством отримано 14,2 млн євро.

Чистий дохід Підприємства від транзиту електроенергії становив у 2015 році – 97,3 млн грн (1,1 відс. загального показника чистого доходу за цей період); у 2016 році – 49,0 млн грн (6,4 відс. загального показника чистого доходу за цей період); за 9 місяців 2017 року – 180,7 млн грн (98,2 відс. загального показника чистого доходу за цей період).

• *Імпорт вугілля*

Наприкінці 2014 року **через військову агресію Російської Федерації** і тимчасову окупацію окремих територій Донецької та Луганської областей в ОЕС України **виник дефіцит енергетичного вугілля**, що загрожувало сталому проходженню опалювального сезону.

З метою належної підготовки ТЕС до осінньо-зимового періоду 2015–2016 років, відповідно до рішень Уряду⁶⁵, Міненерговугілля доручило Підприємству опрацювати варіанти джерел постачання вугілля в Україну для потреб вітчизняних енергогенеруючих компаній⁶⁶.

⁶⁴ На закупівлю на ОРЕ електроенергії, необхідної для компенсації її технологічних витрат і на оплату послуг ДП «НЕК «Укренерго».

⁶⁵ Протоколи засідань Уряду від 20.08.2014 № 66 і від 23.09.2014 № 80.

⁶⁶ Окреме доручення Міністра енергетики та вугільної промисловості України Продана Ю. від 14.08.2014 № 01/25-1669; протоколи нарад Міненерговугілля від 14.08.2014, 02.09.2014, 08.09.2014, 14.10.2014, 07.10.2014, 14.10.2014, 28.10.2014. Наказ Міненерговугілля від 26.06.2015 № 405 «Про виконання завдань з забезпечення енергетичної безпеки держави, встановлених рішенням РНБО України від 06.05.2015».

На виконання цих доручень ДПЗД «Укрінтеренерго» проаналізувало комерційні пропозиції постачальників енергетичного вугілля⁶⁷, яке може бути використано на теплових станціях «ПАТ «Центренерго». За результатами аналізу та їх узгоджень з ПАТ «Центренерго»⁶⁸ було визначено, що найбільш вірогідними з точки зору відповідності технічним та якісним параметрам є пропозиції AridaGlobalLimited (Гонконг) і ТОВ «Русснафтовидобування» (РФ).

На закупівлю вугілля для потреб ПАТ «Центренерго» Підприємством залучено кошти, отримані як мультивалютні поновлювані кредитні лінії АБ «Укргазбанк». Усього за кредитними угодами з АБ «Укргазбанк» залучено 1505,3 млн грн і 5,5 млн дол. США (у 2015 році – 1309,2 млн грн, у 2016 році – 512,7 млн гривень). До кінця 2016 року повернено 1585,1 млн грн і 5,5 млн дол. США. За користування кредитами Підприємством (відсотки) сплачено 31,87 млн грн (у 2015 році – 24,67 млн грн, у 2016 році – 7,20 млн гривень). Частину залучених коштів було також спрямовано на закупівлю вугілля для потреб Калуської ТЕЦ і на поточні роботи з ремонту та модернізації ТЕЦ.

Встановлено, що грошові надходження від імпорту вугілля у фінплані були передбачені Підприємством лише на 2015 рік. Фактично, ДПЗД «Укрінтеренерго» здійснювало імпорт вугілля також і у 2016 році.

- У 2014 році Підприємством укладено контракт зі Steel Mont Trading Ltd (Великобританія) від 19.08.2014 № SM-1307/44/1-84 на постачання вугілля з ПАР в обсязі 500,0 тис. т на суму 43,0 млн дол. США (ціна за одну тонну – від 86 до 100,3 дол. США залежно від марки вугілля). Строк дії контракту – до 28.02.2015.

За цим контрактом поставки здійснювалися у 2014–2015 роках. Усього було імпортовано 410,1 тис. т вугілля (82,0 відс. запланованого обсягу) на суму 43,0 млн дол. США (у т. ч. у 2015 році – 162,2 тис. т вугілля на суму 16,2 млн дол. США).

- За контрактом з Arida Global Limited (КНР) від 17.08.2015 № 44/5-60 передбачено поставки пісного вугілля в обсязі 200,0 тис. т на суму 13,2 млн дол. США. (66 дол. США за одну тонну) у період із серпня 2015 року по лютий 2016 року.

Підприємством у 2015 році закуплено 35,4 тис. т вугілля (17,7 відс. запланованого обсягу) на суму 2,4 млн дол. США. У 2016 році за контрактом поставок не було⁶⁹.

- За контрактом з Arida Global Limited (КНР) від 11.11.2015 № 44/5-83 передбачено закупівлю антрацитного вугілля в обсязі 200,0 тис. т на

⁶⁷ ТОВ «Ледакс» (Україна), ТЕКОС (ФРН), ТОВ «КазТрансКомир» (Казахстан), ENERGY RESOURCER OF UKRAINE (Україна), AridaGlobalLimited (Гонконг).

⁶⁸ Листи ДПЗД «Укрінтеренерго» до Міненерговугілля від 28.08.2015 № 44/10-1990, від 24.09.2015 № 44/10-2411, від 05.10.2015 № 44/10-2563.

⁶⁹ Лист ПАТ «Центренерго» до ДПЗД «Укрінтеренерго» від 30.11.2015 № 06-08/6427.

суму 12,1 млн дол. США (60,5 дол. США за одну тонну) у період з листопада 2015 року по квітень 2016 року.

За цим контрактом Підприємством протягом 2015–2016 років закуплено 157,6 тис. т вугілля на суму 9,8 млн дол. США (у 2015 році – 55,8 тис. т на суму 3,4 млн дол. США, у 2016 році – 101,8 тис. т на суму 6,4 млн дол. США).

▪ За контрактом із ТОВ «Русснефтедобыча» (РФ) від 30.09.2015 № 44/5-72 передбачено закупівлю антрацитного вугілля в обсязі 200,0 тис. т на суму 12,1 млн дол. США (60,5 дол. США за одну тонну) у період з вересня 2015 року по лютий 2016 року.

За цим контрактом Підприємством у 2015 році закуплено лише 3,3 тис. т вугілля (1,7 відс. запланованого обсягу) на суму 191,2 тис. дол. США. У 2016 році закупівля вугілля не здійснювалася.

Довідково. Виробником вугілля, імпортованого Підприємством за контрактами з Arida Global Limited і ТОВ «Русснефтедобыча», є суб'єкти господарювання РФ. За контрактами з Arida Global Limited: ОАО «Угольная Компания» Кузбассразрезуголь, м. Кемерово; ООО «Разрез Кейзасский», м. Миски; ООО «Разрез Бунгурский – Северный», м. Новокузнецьк; ООО «Шахта Зеньковская», м. Новокузнецьк. За контрактом з ТОВ «Русснефтедобыча» – ТОВ «Шахтоуправління «Садкинское».

Протягом 2015–2016 років за усіма зазначеними контрактами Підприємством імпортовано 358,5 тис. т вугілля (у т. ч. у 2015 році – 256,7 тис. т, у 2016 – 101,8 тис. т) на суму 583,2 млн грн (у т. ч. у 2015 році – 409,2 млн грн, у 2016 році – 174,0 млн гривень). Більше половини цього обсягу (55 відс.) становить вугілля російського походження (196,3 тис. тонн).

При цьому у 2015 році Підприємством перевиконано плановий показник обсягу закупівлі вугілля на 94,4 тис. т (на 58,3 відсотка). Перевиконання показника також відбулося за рахунок закупівлі вугілля російського походження.

Довідково. Закупівлю 94,4 т вугілля понад плановий обсяг здійснено протягом серпня-грудня 2015 року за дорученням Міністра енергетики та вугільної промисловості України В. Демчишина, виданого на виконання протокольного рішення Антикризисового енергетичного штабу під головуванням Прем'єр-міністра України А. Яценюка від 20.08.2015. Вугілля спрямовано на забезпечення роботи Зміївської та Трипільської ТЕС ПАТ «Центренерго».

Фінпланом Підприємства на 2015 рік здійснення поставок вугілля на суму, що перевищує 267,0 млн грн, передбачено не було. Зміни до фінплану не вносилися. Відповідно, у 2015 році витрати в сумі 142,2 млн грн на закупівлю 94,4 тис. т вугілля здійснено з порушенням вимог статті 75 Господарського кодексу України в частині необхідності дотримання суб'єктами господарювання планових показників, визначених у фінансових планах.

Так само у 2016 році витрати в сумі 174,0 млн грн на закупівлю 01,8 тис. т вугілля здійснено Підприємством з порушенням вимог статті 75 Господарського кодексу України, оскільки фінпланом на 2016 рік закупівля вугілля також не передбачалася.

Встановлено, що імпортоване Підприємством вугілля в повному обсязі продано ПАТ «Центренерго» (договори від 16.10.2014 № 44/1-96; 11.09.2015 № 111/40/44/5-69; 10.08.2015 № 44/5-58).

За результатами продажу вугілля ПАТ «Центренерго» у 2015–2016 роках **Підприємство отримало дохід у сумі 583,2 млн гривень**. Чистий дохід від реалізації вугілля у 2015 році в структурі загального показника чистого доходу Підприємства становив 4,7 відс., у 2016 році – 22,6 відсотка.

Слід зазначити, що до тарифу на постачання теплової енергії включаються усі витрати, пов'язані з наданням цих послуг. Таким чином, визначені НКРЕКП у 2015–2016 роках тарифи на постачання теплової енергії було збільшено на суму коштів, сплачених ПАТ «Центренерго» за посередницькі послуги ДПЗД «Укрінтеренерго» щодо постачання імпортованого вугілля.

4.3. Діяльність підприємства з постачання електроенергії на тимчасово окуповану територію Автономної Республіки Крим та м. Севастополя

Аудитом встановлено, що у 2015 році, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07.05.2014 № 148 «Про особливості регулювання відносин у сфері електроенергетики на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя»⁷⁰, Підприємство здійснювало поставки електроенергії на тимчасово окуповану територію АР Крим та м. Севастополя (далі – АР Крим).

Закупівлю електроенергії на ОРЕ України для цих поставок Підприємство здійснювало за договором з ДП «Енергоринок», укладеним у травні 2014 року. У 2015 році за цим договором Підприємством закуплено на ОРЕ України електроенергії в обсязі 5004,1 МВт·год за ціною, що коливалася від 1,02 до 1,22 грн/кВт·год (визначалася НКРЕКП на кожний місяць окремо).

Поставки (продаж) електроенергії до АР Крим здійснювалися Підприємством за контрактом, укладеним наприкінці 2014 року з ТОВ «Центр осуществления расчетов» (РФ), який мав реалізовуватися до 31.12.2015. Розрахунки за поставлену електроенергію здійснювалися в російських рублях.

При тому, що початковою редакцією цього контракту була встановлена тверда ціна, яка не мала змінюватися (2,99 рос. руб./кВт·год⁷¹ з орієнтовною загальною вартістю поставки 19734,0 млн рос. руб.), протягом терміну його дії було укладено 8 додаткових угод. Половина з них стосувалася коригування ціни та вартості електроенергії⁷². Усі зміни ціни електроенергії ініційовані Підприємством і обґрунтовані коливаннями курсу російського рубля до гривні.

Протягом лютого-грудня 2015 року узгоджені сторонами обсяги поставок електроенергії коливались у межах 497,7–83,3 МВт·год. Тобто щомісячні обсяги були меншими, ніж початково визначені контрактом (550 МВт·год

⁷⁰ Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2014 № 148.

⁷¹ З урахуванням передбачених законодавством України податків (зборів, платежів).

⁷² Решта додаткових угод стосуються зміни реквізитів сторін (рахунків у банківських установах, юридичної адреси) та зміни строків здійснення розрахунків.

щомісяця). Дані щодо поставок електроенергії до АР Крим у 2015 році наведено у таблиці 5.

Таблиця 5

Дані щодо поставок електроенергії на територію АР Крим та до м. Севастополя у 2015 році

Період закупівлі	Закупівля електроенергії на ОРЕ України			Продаж електроенергії		
	обсяг, тис. МВт·год	ціна, грн/кВт·год	вартість, млн грн (без ПДВ)	обсяг, тис. МВт·год	ціна, рос. руб./кВт·год	вартість, млн рос. руб.
Січень	565,1	1,02	577,6	559,0	2,99	1671,3
Лютий	497,7	1,01	504,8	492,8	2,99	1473,4
Березень	501,4	1,06	531,4	496,7	2,99	1485,3
Квітень	451,8	1,09	492,6	447,7	2,99	1338,5
Травень	376,6	1,10	413,3	373,5	2,99	1116,8
Червень	397,3	1,16	461,0	393,3	2,99	1175,8
Липень	444,7	1,22	542,5	437,4	3,42	1495,8
Серпень	468,8	1,21	566,4	460,4	3,42	1574,5
Вересень	402,0	1,22	489,6	396,0	3,42	1354,4
Жовтень	448,3	1,21	541,3	439,4	3,95	1735,7
Листопад	365,4	1,20	439,4	360,4	3,95	1423,6
Грудень	85,1	1,18	100,5	83,3	3,95	329,0
Всього	5004,1	–	5660,4	4939,8	–	16174,1

Дані таблиці 5 свідчать, що за постачання електроенергії на територію АР Крим Підприємством отримано 16174,1 млн рос. руб., що на 3559,9 млн рос. руб. менше, ніж початково визначено контрактом (19734,0 млн рос. рублів).

Фактичний обсяг поставок електроенергії до АР Крим становив 4939,8 тис. МВт·год. Протягом 2015 року щомісяця Підприємство закуповувало електроенергію на ОРЕ України в більших обсягах, ніж постачало до АР Крим. Це пояснюється наявністю технологічних втрат електричної енергії в лініях електропередачі. Загальні втрати електроенергії становили 64316,2 кВт·год (1,3 відс. загального обсягу придбаної електроенергії).

ДП «НЕК «Укренерго» листом від 25.01.2016 № 01/04-3-3/778 підтвердило наявність різниці в обсязі 64316177 кВт·год між щомісячними закупівлями електроенергії на ОРЕ та поставками електроенергії на територію АР Крим. Цю різницю пояснено технологічними втратами в лініях електропередачі та елементах електричних мереж при її транспортуванні.

Чистий дохід Підприємства від постачання електроенергії до АР Крим у структурі загального показника чистого доходу за 2015 рік (8619,1 млн грн) становить 5863,3 млн грн (68 відсотків).

На 2016 рік Підприємством у фінплані передбачалися поставки електроенергії до АР Крим, що становило 93,4 відс. (7295,4 млн грн) загального обсягу чистого доходу Підприємства. Проте, фактично, поставки електроенергії в цей період не здійснювалися через відсутність заяв контрагента (ООО «ЦОР»).

4.4. Участь у спільних підприємствах

Аудитом встановлено, що ДПЗД «Укрінтеренерго» є учасником двох спільних підприємств з іноземними інвестиціями: з 1998 року – в'єтнамсько-українського СП «Консультативно-будівельний трест з обмеженою відповідальністю «ШОНГ ДА-УКРИН» (далі – Трест)⁷³, з 2008 року – акціонером Ukrenergy Holding AG (Швейцарія).

➤ Згідно зі статутом Тресту, метою його створення є консультаційні, конструкторські, проектно-вишукувальні, будівельні роботи для промислових об'єктів. Статутний фонд Тресту – 256,4 тис. дол. США (у т. ч. частка ДПЗД «Укрінтеренерго» – 76,9 тис. дол. США (30 відс.), ВАТ «Укргідропроєкт» – 51,3 тис. дол. США (20 відс.), Генерального тресту будівництва «Шонг Да» – 128,2 тис. дол. США (50 відсотків). Головою ради правління Тресту є представник в'єтнамської сторони, заступником голови – представник ДПЗД «Укрінтеренерго»⁷⁴. Протягом досліджуваного періоду Трест здійснював усі види діяльності, передбачені статутом.

Результати аудиту засвідчили, що діяльність Тресту прибуткова, динаміка зростання його прибутку позитивна. Дані щодо розподілу прибутку Тресту між його учасниками наведені в таблиці 6.

Таблиця 6

Дані щодо розподілу прибутку СП «Консультативно-будівельний трест з обмеженою відповідальністю «ШОНГ ДА-УКРИН»

Показник	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Прибуток після сплати податків	9,7	9,9	16,5
Виділено для створення фондів	2,9	3,0	3,3
<i>у т.ч.</i>			
<i>фонд розвитку</i>	1,9	–	–
<i>фонд преміювання і добробуту</i>	1,0	2,0	3,3
<i>фонд запасної</i>	–	1,0	–
Прибутки для сторін Тресту	7,0	6,9	11,5
<i>у т.ч.</i>			
<i>Гентрест «Шонг Да»</i>	3,4	3,5	6,6
<i>ПАО «Укргідропроєкт»</i>	1,4	1,4	2,6
<i>ДПЗД «Укрінтеренерго»</i>	2,0	2,1	3,9

Дані таблиці 6 свідчать, що на фонд розвитку Тресту у 2015–2016 роках кошти не спрямовувалися. Проте до фонду преміювання та добробуту відрахування з кінця 2014 до початку 2017 року зросли більш як утричі (з 1,0 тис. дол. США до 3,3 тис. дол. США).

⁷³ Спільну діяльність погоджено Міненергетики (лист від 27.04.98 № 01/19-259).

⁷⁴ Заступник директора ДПЗД «Укрінтеренерго» Скалацький В.П.

Представники Підприємства безпосередньої участі в засіданнях ради правління Тресту⁷⁵ не брали. Натомість вони у встановленому порядку доручали представляти свої інтереси голові ради правління. Їх відсутність при вирішенні радою правління Тресту питань виплати дивідендів учасникам Тресту призводила до того, що рада ухвалювала рішення про відстрочення граничної дати їх переказу учасникам Тресту. Як наслідок, Підприємство отримувало дивіденди із затримкою від 10 місяців до 1,5 року.

Підприємством отримано такі дивіденди: за 2014 рік – 1,9 тис. дол. США; за 2015 рік – 2,0 тис. дол. США⁷⁶. За 2016 рік дивідендів не отримано.

Довідково. Дивіденди отримано Підприємством: за 2013 рік – 20.04.2015 (тобто після завершення звітного періоду через один рік 4 місяці і 20 к. д.); за 2014 рік – 07.10.2015 (через 10 місяців і 7 к. д. після завершення звітного періоду); за 2015 рік – 19.04.2017 (через один рік 4 місяці і 19 к. д. після завершення звітного періоду).

На сьогодні **окремі положення статуту Тресту застарілі і потребують актуалізації.** Зокрема, у статуті необхідно визначити джерела утворення частки загального фонду понад статутний фонд на суму 598,3 тис. дол. США; граничні строки проведення радою правління Тресту своїх засідань; граничні строки перерахування дивідендів учасникам Тресту.

Мета діяльності UKRENERGY HOLDING AG (далі – Товариство), акціонерами якого є ДПЗД «Укрінтеренерго» і KORLEA INVEST HOLDING AG (Швейцарія), – здійснення інвестицій та участь у товариствах у сфері забезпечення енергією всіх видів, насамперед електричною.

Акціонерний капітал Товариства становить 250,0 тис. швейцарських франків, розподілений на 250 іменних акцій по 1000,0 швейцарських франків кожна. Частка ДПЗД «Укрінтеренерго» – 52 відс. (52 євро), KORLEA INVEST HOLDING AG – 48 відсотків. Статут Товариства схвалено 26.11.2008 установчими зборами. Головою правління Товариства обрано В. Даниліва – представника KORLEA INVEST HOLDING AG.

У порушення вимог статуту Товариства, яким передбачено проводити загальні збори щороку, у 2010–2014 роках загальні збори акціонерів за підсумками діяльності Товариства не проводилися.

Позачергові загальні збори востаннє відбулися 26.10.2011. На них ухвалено рішення звільнити В. Даниліва з посади голови правління та обрати членами правління П. Молнара (представника KORLEA INVEST HOLDING AG) – з правом одноосібного підпису, М. Кучера (директора ДПЗД «Укрінтеренерго») – з правом спільного підпису вдвох. Фінансову звітність Товариства за 2011, 2012, 2013, 2014 роки Підприємство не одержувало. Дивідендів від спільної діяльності Підприємство також не отримувало.

З 2014 року Підприємство неодноразово намагалося з'ясувати питання фактичної діяльності UKRENERGY HOLDING AG. За даними, отриманими

⁷⁵ У 2015–2016 роках і протягом поточного періоду 2017 року збори ради правління СП проходили в офісі Тресту у В'єтнамі.

⁷⁶ За виписками ПАТ «АБ «Укргазбанк» дивіденди надійшли 07.10.2015 і 19.04.2017.

Підприємством від МЗС України, UKRENERGY HOLDING AG ліквідовано в серпні 2017 року. Фактично, **Підприємство реальної участі в діяльності UKRENERGY HOLDING AG не брало і не володіло відомостями про його стан.** Припинення діяльності UKRENERGY HOLDING AG призвело до втрати частки Підприємства у його статутному фонді.

ВИСНОВКИ

1. Міністерством енергетики та вугільної промисловості України у 2015–2016 роках та протягом 9 місяців 2017 року не забезпечено належним чином ефективного управління об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету у сфері транзиту, експорту та імпорту енергоносіїв.

Із сорока шести державних підприємств, установ, організацій і об'єднань, що належали до сфери управління Міненерговугілля в електроенергетичному комплексі, та господарських товариств, щодо яких Міненерговугілля здійснювало управління корпоративними правами держави, на час аудиту діяльність з транзиту, експорту та імпорту енергоносіїв здійснювало тільки ДПЗД «Укрінтеренерго».

Стратегічний план розвитку для ДПЗД «Укрінтеренерго» Міненерговугілля затвердило лише 11.09.2017, тобто орієнтири розвитку цього підприємства протягом майже усього досліджуваного періоду не були визначені. Як наслідок, штучно знижувалася ефективність його фінансово-господарської діяльності.

2. Чинне законодавство достатньою мірою визначає правові основи господарської діяльності, повноваження уповноважених державних органів управління і суб'єктів управління тощо. Проте у сфері електроенергетики згідно із зобов'язаннями перед Європейським Союзом законодавство змінювалося. Передбачені Законом України «Про ринок електричної енергії» підзаконні акти, необхідні для запровадження нової моделі ринку електроенергії, ще розробляються.

План розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на наступні десять років, розроблення та затвердження якого було передбачено чинним до 11.06.2017 Законом України «Про засади функціонування ринку електричної енергії України», Кабінетом Міністрів України не затверджувався.

3. Міненерговугілля не забезпечило належним чином ефективного управління та контролю за діяльністю ДПЗД «Укрінтеренерго».

Міністерством не забезпечено виконання своїх повноважень щодо призначення керівника підприємства, який би на стабільній основі ним ефективно управляв. Протягом періоду, що перевірявся, керівництво підприємством здійснювали виконувачі обов'язків директора. Відсутність контракту з керівником підприємства також ослаблювала контроль Міністерства за його діяльністю.

Організаційна структура ДПЗД «Укрінтеренерго» та його штатний розпис у 2015–2016 роках неодноразово змінювалися, що не сприяло сталій роботі підприємства. Так, організаційна структура підприємства у 2015 році змінювалася 7 разів, а в 2016 році – 5; штатний розпис апарату управління підприємства – відповідно 23 і 17 разів.

ДПЗД «Укрінтеренерго» через відсутність належного контролю з боку Міненерговугілля не забезпечено в повному обсязі дотримання Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо погодження з уповноваженим органом управління облікової політики.

У досліджуваному періоді проведення підрозділом внутрішнього аудиту Міненерговугілля планових внутрішніх аудитів ДПЗД «Укрінтеренерго» не передбачалося, але проведено три позапланові аудити різних питань його фінансово-господарської діяльності, за результатами яких підприємством вживалися відповідні заходи реагування.

4. Діяльність ДПЗД «Укрінтеренерго», в цілому, прибуткова. Проте обсяги чистого доходу від реалізації продукції протягом періоду, який перевірявся, знижувалися, а визначені фінансовими планами показники діяльності підприємства здебільшого в повному обсязі не досягалися.

Плановий показник чистого доходу від реалізації продукції у 2015 році не виконано на 1446,8 млн грн (14,4 відс. від плану), у 2016 році – на 7044,1 млн грн (90,2 відс. від плану). Плановий показник собівартості від реалізації продукції у 2015 році не виконано на 1830,5 млн грн (19,5 відс.), у 2016 році – на 6891,3 млн грн (91,3 відсотка). Головна причина такої ситуації – невиконання підприємством плану поставок електроенергії до АР Крим і м. Севастополя у 2015 році та відсутність поставок у 2016 році з незалежних від підприємства причин.

Чистий прибуток підприємства за 2015 рік становив 153,4 млн грн, за 2016 рік – 10,9 млн грн, за 9 місяців 2017 року – 16,0 млн гривень.

5. Міненерговугілля затверджувало фінансові плани ДПЗД «Укрінтеренерго» на 2015 і 2017 роки з порушенням термінів, визначених статтею 75 Господарського кодексу України (із затримкою на 58 і 75 днів відповідно). Такі затримки створювали передумови до порушення законодавства.

Через відсутність дієвого контролю з боку Міненерговугілля підприємством були допущені **перевитрати коштів** за плановими показниками фінансових планів і здійснені **незаплановані витрати на загальну суму 534,6 млн грн** (у 2015 році – 345,3 млн грн, у 2016 році – 189,3 млн гривень). При цьому зміни до фінпланів підприємства не вносилися.

У рамках виконання інвестиційних програм Калуської ТЕЦ у **2016 році ДПЗД «Укрінтеренерго» з перевищенням планового показника використано 2,5 млн грн**, що є порушенням вимог затвердженого постановою НКРЕКП від 15.10.2015 № 2585 Порядку формування інвестиційних програм

ліцензіатів з виробництва електричної та теплової енергії на теплоелектроцентралях та когенераційних установках.

6. Кабінетом Міністрів України і Міненерговугіллям не забезпечено ефективної діяльності щодо розпорядження державним майном і його збереження.

Кабінет Міністрів України постановою від 12.05.2015 № 271 «Про проведення прозорої та конкурентної приватизації у 2015 році» **передбачив приватизацію єдиного майнового комплексу Калуської ТЕЦ**, яка належала до структури ДПЗД «Укрінтеренерго», **що суперечить вимогам Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» та частини дев'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності».**

З 2009 по 2016 рік загальний обсяг вкладень ДПЗД «Укрінтеренерго» у фінансово-господарську діяльність Калуської ТЕЦ та інвестицій в її основні фонди становив 150,9 млн гривень. Це дало змогу суттєво поліпшити її фінансово-економічний стан, матеріально-технічну базу, а діяльність ТЕЦ стала більш ефективною.

Міненерговугілля наказом від 13.07.2016 № 449 «Про створення шляхом виділу ДП «Калуська теплоелектроцентрально-нова» **виділило зі складу ДПЗД «Укрінтеренерго» відокремлений підрозділ ВФ «Калуська ТЕЦ» і створило на його базі ДП «Калуська теплоелектроцентрально-нова». Виведення зі складу ДПЗД «Укрінтеренерго» частини нерухомого майна у зазначений спосіб суперечить вимогам частини дев'ятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності».**

Під час виділення Калуської ТЕЦ зі складу ДПЗД «Укрінтеренерго» згідно з розподільчим балансом, погодженим Міненерговугіллям, за підприємством залишено 56,6 млн грн дебіторської заборгованості КП «Водотеплосервіс» перед Калуською ТЕЦ, імовірність повернення якої незначна, оскільки вона є простроченою і наділі буде віднесена до втрат підприємства.

7. Міненерговугілля і ДПЗД «Укрінтеренерго» не забезпечили ефективного управління майном підприємства. На його балансі є нерухоме майно, яке в господарській діяльності тривалий час не використовується, проте здійснюються витрати на його утримання. Спроби підприємства здати це майно в оренду були безрезультатними. **Непродуктивні витрати підприємства на утримання майна становили 3091,0 тис. грн (у т. ч. за 2015 рік – 961,0 тис. грн; 2016 рік – 971,0 тис. грн; за 9 місяців 2017 року – 1159,0 тис. гривень).**

8. У 2015–2016 роках на виконання рішень Міненерговугілля ДПЗД «Укрінтеренерго» організувало та здійснило постачання в Україну вугілля для потреб теплових електростанцій ПАТ «Центренерго». Підприємством було імпортовано 358,5 тис. т вугілля (у т. ч. у 2015 році –

256,7 тис. т, у 2016 році – 101,8 тис. т) на суму 583,2 млн грн (у т. ч. у 2015 році – на 409,2 млн грн, у 2016 році – на 174,0 млн гривень).

Водночас на імпорту вугілля підприємством використано на **316,2 млн грн** більше, ніж передбачалося фінансовими планами (у 2015 році – на 142,2 млн грн, у 2016 році – на 174,0 млн гривень). Відповідно, використання коштів у сумі **316,2 млн грн** здійснено з порушенням статті 75 Господарського кодексу в частині дотримання суб'єктами господарювання планових показників фінансових планів.

Для закупівлі вугілля підприємство залучало кредитні кошти в АБ «Укргазбанк». Усього було залучено 1505,3 млн грн і 5,5 млн дол. США. До кінця 2016 року повернено 1585,1 млн грн і 5,5 млн дол. США. Оплата відсотків за користування кредитами становила 31,87 млн грн (у 2015 році – 24,67 млн грн, у 2016 році – 7,20 млн гривень).

9. У 2015 році ДПЗД «Укрінтеренерго» імпортовано електроенергії на суму 1,8 млрд гривень. Імпорт електроенергії здійснено за особливою процедурою в рамках визначених Кабінетом Міністрів України тимчасових надзвичайних заходів на ринку електричної енергії. Зокрема, доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж для імпорту електроенергії підприємству було надано ДП «НЕК «Укренерго» без проведення відповідного аукціону. Імпортовану електроенергію в повному обсязі продано на оптовому ринку електроенергії України за цінами, визначеними НКРЕКП.

У цьому ж році на виконання рішень Кабінету Міністрів України та Міненерговугілля підприємство здійснювало поставки електроенергії на тимчасово окуповану територію АР Крим і до м. Севастополя. Всього було поставлено електроенергії на суму **5,9 млрд гривень**. З 2016 року та надалі поставки електроенергії до АР Крим і м. Севастополя не здійснювалися.

У досліджуваному періоді ДПЗД «Укрінтеренерго» здійснювало експорт електроенергії лише у 2017 році, оскільки ціна на електроенергію на оптовому ринку електроенергії України перевищувала ціни в сусідніх країнах. Усього підприємство продало електроенергії на суму **109,8 тис. євро**. Діяльність щодо транзиту електроенергії була більш результативною і здійснювалася підприємством протягом усього періоду, що перевірявся. За транзит електроенергії підприємство отримало **14,2 млн євро**.

10. ДПЗД «Укрінтеренерго» не забезпечено дієвих заходів щодо підвищення ефективності за результатами спільної діяльності.

Підприємство отримувало дивіденди від в'єтнамсько-українського СП «Консультативно-будівельний трест з обмеженою відповідальністю «ШОНГ ДА-УКРИН» після завершення відповідних бюджетних періодів із затримкою від 10 місяців до 1,5 року. Дивідендів від спільної діяльності з UKRENERGY HOLDING AG підприємство не отримувало. Припинення діяльності цього спільного підприємства призвело до втрати частки підприємства у його статутному фонді.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Надіслати Верховній Раді України інформацію про результати аудиту та рекомендувати розглянути її на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки.

2. Відомості у формі рішення Рахункової палати про результати аудиту ефективності управління Міністерством енергетики та вугільної промисловості України об'єктами державної власності у сфері транзиту, експорту та імпорту енергоносіїв надіслати Кабінету Міністрів України і запропонувати доручити Міністерству енергетики та вугільної промисловості України і Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг опрацювати питання збільшення обсягів експорту електроенергії з України.

3. Рішення Рахункової палати і Звіт про результати аудиту надіслати Міністерству енергетики та вугільної промисловості України для вжиття заходів щодо усунення виявлених порушень і недоліків, зокрема:

- провести конкурс і призначити на постійній основі директора ДПЗД «Укрінтеренерго»;
- посилити контроль за визначенням надалі організаційної структури ДПЗД «Укрінтеренерго»;
- забезпечити своєчасність затвердження фінансових планів ДПЗД «Укрінтеренерго»;
- вирішити питання подальшої долі майна, яке у виробничій діяльності підприємства не використовується;
- доручити підприємству вжити дієвих заходів щодо своєчасного отримання дивідендів за рахунок спільної діяльності в рамках в'єтнамсько-українського СП «Консультативно-будівельний трест з обмеженою відповідальністю «ШОНГ ДА-УКРИН»;
- вжити заходів щодо усунення всіх виявлених недоліків і порушень;
- регулярно інформувати Рахункову палату про стан виконання її рекомендацій.

Член Рахункової палати

І. М. Заремба

ГЛОСАРІЙ

виробництво електричної енергії *	господарська діяльність, пов'язана з перетворенням енергетичних ресурсів будь-якого походження, у т. ч. альтернативних джерел енергії, на електроенергію за допомогою технічних засобів з метою її продажу на підставі договору
доступ до пропускної спроможності міждержавних електричних мереж **	право електропостачальника на отримання послуги з передачі електроенергії міждержавними електричними мережами з метою експорту та/або імпорту електроенергії
енергопостачальники *	учасники оптового ринку електроенергії України, які купують електроенергію на цьому ринку з метою її продажу та/або постачання споживачам або з метою її експорту та/або імпорту
магістральна електрична мережа * міждержавна електрична мережа	електрична мережа, призначена для передачі електроенергії від виробника до пунктів підключення місцевих (локальних) мереж
місцева (локальна) електрична мережа *	електрична мережа, призначена для передачі електроенергії між державами
об'єднана енергетична система України (ОЕС)*	присьдана електрична мережа, призначена для розподілу електроенергії від магістральної мережі та/або електричної станції до споживача
оптовий ринок електричної енергії України (ОРЕ) *	сукупність електростанцій, електричних і теплових мереж, інших об'єктів електроенергетики, які об'єднані спільним режимом виробництва, передачі та розподілу електричної і теплової енергії при централізованому управлінні цим режимом
передача електричної енергії *	ринок, що створюється суб'єктами господарської діяльності для купівлі-продажу електроенергії на підставі договору
постачання електричної енергії *	транспортування електроенергії магістральними та міждержавними електричними мережами на підставі договору
ринок електроенергії «на добу наперед» **	господарська діяльність, пов'язана з наданням електроенергії споживачеві за допомогою технічних засобів передачі та розподілу електроенергії на підставі договору
системний оператор **	система відносин між учасниками ринку «на добу наперед» та оператором ринку щодо купівлі-продажу електроенергії на наступну за днем проведення торгів добу
учасники ОРЕ України *	суб'єкт ринку електроенергії, що здійснює централізоване диспетчерське (оперативно-технологічне) управління ОЕС України, підтримання балансу в ОЕС України та забезпечення паралельної роботи з енергетичними системами інших держав
централізоване диспетчерське (оперативно- технологічне) управління *	суб'єкти господарської діяльності, які продають та купують електроенергію на ОРЕ України на підставі договору
	оперативне управління об'єднаною енергетичною системою України із забезпеченням надійного і безперебійного, з додержанням вимог енергетичної безпеки, постачання електроенергії споживачам

* Закон України від 16.10.97 № 575 «Про електроенергетику»;

** Закон України від 24.10.2013 № 663 «Про засади функціонування ринку електричної енергії України».

**Інформація про ціну електричної енергії на оптових ринках України,
Угорщини, Словаччини та Румунії у 2015–2016 роках
та протягом 9 місяців 2017 року**

